

Міністерство освіти і науки України

Український державний університет імені Михайла Драгоманова

Історичний факультет

Кафедра історії міжнародних відносин та гуманітарних дисциплін

На правах рукопису

Зовнішня політика Канади на сучасному етапі

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього рівня «магістр»
за спеціальністю 291 – Міжнародні відносини, суспільні комунікації
та регіональні студії

Виконав: студент 2 курсу
2 МІМВ групи
Сокрута Олександр Іванович

Науковий керівник:
Оксана Сергіївна Дмитренко
кандидат політичних наук, доцент

Національна шкала _____
Кількість балів: _____ Оцінка: ЕКТС _____

Голова комісії _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Члени комісії _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ	6
1.1. Поняття «зовнішня політика»: сутність та основні напрямки	6
1.2. Методологія дослідження зовнішньополітичних стратегій	12
Висновки до 1 розділу	19
РОЗДІЛ 2 ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА КАНАДИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ	22
2.1. Еволюція та сучасні особливості зовнішньої політики Канади	22
2.2. Основні пріоритети Канади у міжнародних відносинах (США, ЄС, ООН, НАТО та ін.)	45
2.3. Зовнішня політика Канади у відносинах з Україною	56
Висновки до 2 розділу	66
РОЗДІЛ 3 ПЕРСПЕКТИВИ ТА ВИКЛИКИ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ КАНАДИ	69
3.1. Виклики глобалізації та міжнародної безпеки для Канади	69
3.2. Перспективи розвитку зовнішньої політики Канади у ХХІ столітті	81
Висновки до 3 розділу	87
ВИСНОВКИ	89
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	93

ВСТУП

Зовнішня політика є одним із ключових інструментів реалізації національних інтересів держави у міжнародній системі. У XXI столітті світовий порядок зазнає динамічних трансформацій під впливом глобалізації, нових викликів безпеки, кліматичних змін, розвитку багатопolarity та цифрових технологій. У цьому контексті зовнішня політика Канади, яка традиційно поєднує орієнтацію на співпрацю зі США з активною участю у багатосторонніх інститутах (ООН, НАТО, «Велика сімка»), набуває особливої актуальності.

Канада, як одна з найбільших економік світу, провідний член західних альянсів та одночасно багатонаціональна держава з унікальною внутрішньою політичною культурою, відіграє важливу роль у формуванні глобальних політичних і економічних процесів. Зростання геополітичної нестабільності, війна Росії проти України, загострення відносин Заходу з Китаєм, а також виклики міжнародної безпеки створюють для Канади нові завдання у сфері дипломатії, оборони та економічної співпраці.

Актуальність дослідження визначається й тим, що Канада стала одним із ключових партнерів України у політичній, економічній та військовій сферах. Вивчення сучасних тенденцій канадської зовнішньої політики дозволяє оцінити потенціал її подальшого впливу на міжнародний порядок та національні інтереси нашої держави.

Об'єктом дослідження є зовнішня політика Канади як складова міжнародних відносин у XXI столітті.

Предметом дослідження є сучасні пріоритети, напрями та механізми реалізації зовнішньої політики Канади у відносинах зі США, Європейським Союзом, міжнародними організаціями та Україною.

Мета дослідження – здійснити комплексний аналіз зовнішньої політики Канади на сучасному етапі, визначити її основні пріоритети, виклики та перспективи розвитку.

Для досягнення поставленої мети передбачається розв'язати такі **завдання**:

- розкрити сутність поняття «зовнішня політика» та окреслити методологічні підходи до її вивчення;
- дослідити еволюцію зовнішньої політики Канади у XX – на початку XXI століття;
- визначити основні сучасні пріоритети канадської дипломатії, зокрема у відносинах із США, ЄС, НАТО та ООН;
- проаналізувати політику Канади щодо України в умовах російсько-української війни;
- оцінити виклики глобалізації та міжнародної безпеки для Канади;
- визначити перспективи розвитку зовнішньої політики Канади у XXI столітті.

Ступінь наукової розробленості проблеми. Дослідження зовнішньої політики Канади представлені у працях західних, канадських та українських вчених. Значна частина літератури присвячена питанням трансатлантичного партнерства, ролі Канади в міжнародних організаціях, енергетичній та оборонній політиці. Окремий пласт досліджень стосується двосторонніх відносин Канади з США, оскільки ця взаємодія визначає значну частину її зовнішньополітичної стратегії. В останні роки зросла кількість робіт, присвячених співпраці Канади з Україною та її участі у підтримці глобальної безпеки. Разом із тим, проблема комплексного аналізу сучасної зовнішньої політики Канади у системі глобальних відносин потребує подальшого осмислення, що і зумовлює наукову новизну цього дослідження.

Гіпотеза дослідження полягає в тому, що зовнішня політика Канади, будучи орієнтованою на багатосторонність, демократичні цінності та партнерство із західними союзниками, водночас зіштовхується з новими викликами багатопольярного світу. Успішність реалізації канадських зовнішньополітичних стратегій значною мірою залежить від здатності держави адаптуватися до змін глобального середовища та підтримувати баланс між національними інтересами й міжнародними зобов'язаннями.

Наукова новизна дослідження полягає у спробі системно проаналізувати сучасний етап зовнішньої політики Канади з урахуванням її участі у міжнародних

альянсах, двосторонніх відносинах із ключовими державами, а також особливого значення для України.

Теоретико-методологічна основа дослідження ґрунтується на поєднанні теорій міжнародних відносин (реалізм, лібералізм, конструктивізм), концепцій багатополлярності та глобалізації, а також інституціонального та порівняльного підходів.

Методи дослідження. У роботі використано елементи контент-аналізу офіційних документів та міжнародних угод Канади, метод синтезу, узагальнення, метод індукції та дедукції, а також системний, історичний, географічний, порівняльний та структурно-функціональний методи.

Робота складається зі вступу, трьох розділів (кожен із яких містить підрозділи та висновки), загальних висновків і списку використаних джерел. Загальний обсяг магістерського дослідження становить 99 сторінок. Список використаних джерел налічує 75 найменувань. Робота включає 13 таблиць та 4 рисунки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ

1.1. Поняття «зовнішня політика»: сутність та основні напрямки

У сучасному глобалізованому світі, де поступово стираються межі між внутрішньою та зовнішньою політикою, а їхня взаємозалежність набуває дедалі більшої очевидності, жодна держава не може залишатися відокремленою чи існувати ізольовано. Відповідно, для забезпечення власного сталого розвитку кожна країна має постійно підтримувати взаємодію з іншими учасниками міжнародних відносин, і цей процес реалізується через здійснення зовнішньої політики.

Політика загалом є важливою складовою людського буття, адже саме в її площині зосереджені суспільні, соціальні та духовні процеси. Сам термін походить від назви трактату давньогрецького мислителя Аристотеля, який досліджував основи організації держави, природу політичної влади та принципи її функціонування. Його спроба осмислити політику свідчить про глибинне історичне коріння цього явища [1]. Отже, політика – це специфічна сфера людської діяльності, що забезпечує взаємозв'язок між суспільством і державою, охоплює динаміку влади, функціонування політичних інститутів та нормативно-правових засад. У цьому контексті зовнішня політика постає як невід'ємна частина загальної політики, адже вона також тісно пов'язана з інтересами людини та суспільства.

Поняття «зовнішня політика» є досить поширеним у сучасній політичній науці, проте не має конкретного автора чи єдиного джерела походження. Воно формувалося протягом тривалого історичного періоду у взаємозв'язку з розвитком міжнародних відносин. Зовнішню політику можна визначити як сукупність заходів і дій, що здійснюються міжнародним актором з метою впливу на поведінку інших учасників світової системи та адаптації до її змін [2, с. 458]. Інакше кажучи, це діяльність держав та політичних організацій на міжнародній арені, спрямована на захист власних національних інтересів, розвиток співробітництва і підтримання взаємодії з іншими країнами.

У науковій літературі поняття «зовнішня політика» не має універсального визначення, адже його зміст змінювався з розвитком міжнародних відносин. Табл.1.1 відображає погляди провідних дослідників на сутність та призначення зовнішньої політики.

Таблиця 1.1

Таблиця трактувань поняття «зовнішня політика» у науковій літературі

Автор	Трактування поняття зовнішньої політики
М. Мальський	Вважає, що зовнішню політику можна фактично ототожнювати з поняттям «політика» загалом, оскільки вони мають спільні механізми реалізації
С. В. Писаренко	Визначає зовнішньополітичні інтереси як прагматичні цілі держави в міжнародних відносинах, спрямовані на збереження і посилення її позицій
Й. Франкел	Розглядає зовнішню політику як сукупність рішень і ініціатив держави у взаємодії з іншими, підкреслює значення понять «дія» та «рішення»
В. Веллейс	Акцентує на подвійній природі зовнішньої політики: вона одночасно базується на національних пріоритетах і є реакцією на глобальні процеси; сприяє формуванню національної самобутності
Г. Кіссінджер	Прихильник Realpolitik: зовнішня політика повинна ґрунтуватися на реальних умовах, балансі сил і забезпеченні стабільності міжнародної системи
Г. Т. Аллісон	Трактує зовнішню політику як складний процес прийняття рішень, що включає взаємодію різних факторів і державних органів
Невідомий автор (узагальнене визначення в політології)	Зовнішня політика – це комплекс заходів міжнародного актора, спрямованих на вплив на поведінку інших суб'єктів міжнародних відносин і адаптацію до змін системи

Джерело: [1-5]

Аналіз представлених трактувань дозволяє дійти висновку, що зовнішня політика є багатовимірним явищем, яке неможливо пояснити в межах єдиного підходу. Деякі дослідники (М. Мальський) намагаються звести її до загального поняття «політики», тоді як інші (Й. Франкел, В. Веллейс) наголошують на її специфічній природі, що поєднує внутрішні пріоритети з міжнародними зобов'язаннями. Г. Кіссінджер та Г. Т. Аллісон звертають увагу на практичні аспекти - баланс сил, реалії міжнародної системи, багатфакторність прийняття рішень. Водночас сучасна політологія підкреслює, що зовнішня політика є комплексним набором дій, спрямованих на забезпечення національних інтересів і водночас адаптацію до глобальних викликів.

Таким чином, поняття «зовнішня політика» можна визначити як систему стратегій, інтересів та практичних заходів держави, що спрямовані на захист її суверенітету, зміцнення позицій у світі та активну участь у формуванні міжнародного порядку. Її основні напрями – політико-дипломатичний, економічний, безпековий, культурно-гуманітарний і глобалістичний – створюють фундамент для гармонійного поєднання національних інтересів із вимогами міжнародної співпраці.

Хоча зовнішня політика реалізується в інших умовах і за допомогою відмінних інструментів порівняно з внутрішньою, окремі науковці намагаються ототожнювати ці поняття. Так, український дослідник М. Мальський вважає, що зовнішню політику можна трактувати фактично як синонім політики загалом [3]. Проте з цим важко погодитися, оскільки «політика» є значно ширшим поняттям, яке охоплює всі форми суспільних відносин – як внутрішніх, так і зовнішніх. Натомість зовнішня політика – це окремий напрямок державної діяльності, який концентрується виключно на міждержавних зв'язках, дипломатичних угодах, міжнародній безпеці, економічному та культурному співробітництві.

Таким чином, зовнішня політика постає як особлива сфера реалізації національних інтересів держави, що поєднує в собі різні напрями – від політико-дипломатичного до економічного, культурного та безпекового. Вона не лише визначає місце країни у світовій системі, але й виступає основою для її стратегічного розвитку.

Зовнішня політика будь-якої держави визначається широким спектром факторів, серед яких ключове місце посідає внутрішньополітичний контекст. Важливо наголосити, що зовнішня політика не існує у відриві, а тісно переплітається з внутрішньою, оскільки її результативність безпосередньо залежить від стабільності всередині країни, наявних ресурсів та здатності держави враховувати інтереси інших акторів міжнародної системи.

Невід'ємним елементом зовнішньої політики виступають зовнішньополітичні інтереси. За визначенням українського дослідника С. В. Писаренка, вони являють собою прагматичні цілі держави на міжнародній арені, спрямовані на збереження та посилення її позицій у глобальному вимірі [4]. Такі інтереси формуються з

урахуванням географічного розташування країни, рівня її економічного та військового потенціалу, природних ресурсів, а також загальних викликів світового масштабу.

Водночас реалізація інтересів відбувається через зовнішньополітичну стратегію, яка поєднує у собі теоретичні підходи та практичні дії, спрямовані на досягнення національних цілей [6, с. 50]. При цьому зовнішня політика може переслідувати як анархічні, так і нормативні завдання. Перші ґрунтуються на прагненні держави діяти автономно, відстоюючи власний суверенітет, тоді як другі пов'язані з необхідністю міжнародної співпраці для встановлення стабільного глобального порядку на основі норм міжнародного права [3, с. 111].

Важливе значення для розуміння сутності зовнішньої політики мають підходи відомих теоретиків. Так, Г. Кіссінджер, будучи прихильником концепції «Реальної політики» (Realpolitik), вважав, що зовнішня політика має базуватися не на абстрактних ідеалах, а на реальних можливостях і балансі сил [5]. Він акцентував на важливості забезпечення стабільності міжнародної системи, пріоритетності національних інтересів та врахуванні історичного досвіду. Інший відомий дослідник – Г. Т. Аллісон – розглядав зовнішню політику як складний процес, що визначається взаємодією численних факторів і процедур прийняття рішень у державних органах. У свою чергу, британський науковець Й. Франкел трактував зовнішню політику як сукупність ініціатив та рішень, які країна ухвалює у взаємодії з іншими державами [7, с. 7]. Він підкреслював, що у центрі зовнішньої політики завжди перебувають дії та рішення, які відображають нерозривний зв'язок внутрішніх проблем і зовнішніх викликів.

Цікавим є підхід В. Веллейса, який наголошував на подвійній природі зовнішньої політики. З одного боку, вона спирається на національні інтереси, принципи та доктрини, а з іншого – відображає реакцію держави на глобальні процеси. Дослідник також підкреслював, що зовнішня політика виконує не лише функцію захисту національних інтересів, а й формує ідентичність країни на міжнародній арені [3, с. 108].

Отже, зовнішня політика є складною системою рішень і дій, які здійснює держава задля забезпечення своїх національних інтересів та підвищення авторитету у світі. Вона поєднує в собі стратегічні цілі, інтереси та механізми їхньої реалізації, що забезпечує баланс між збереженням державної незалежності та активним залученням до міжнародної співпраці. Саме завдяки цьому зовнішня політика виконує роль одного з провідних інструментів формування іміджу держави, визначає напрями її інтеграції у світову систему та створює умови для сталого розвитку.

Зовнішня політика формується як багатогранна система, що охоплює різні напрями, які у сукупності забезпечують захист національних інтересів та інтеграцію держави у міжнародне співтовариство. Серед ключових напрямів можна виокремити:

- політико-дипломатичний напрям – встановлення і підтримка двосторонніх та багатосторонніх дипломатичних відносин, участь у міжнародних організаціях, укладання угод і договорів, посередництво у вирішенні конфліктів;

- економічний напрям – розвиток зовнішньоекономічних зв'язків, участь у міжнародній торгівлі, інтеграція до світових ринків, залучення інвестицій, співпраця у сфері технологій та інновацій;

- безпековий напрям – гарантування національної та міжнародної безпеки, участь у колективних системах оборони, боротьба з тероризмом, кібератаками та іншими сучасними викликами;

- культурно-гуманітарний напрям – поширення національної культури у світі, участь у міжнародних освітніх і наукових програмах, культурний обмін, «м'яка сила» як інструмент міжнародного впливу;

- екологічний та глобалістичний напрям – участь у вирішенні глобальних проблем (зміна клімату, охорона довкілля, сталий розвиток, боротьба з пандеміями).

Таким чином, зовнішня політика держави є не лише засобом забезпечення її безпеки й економічного зростання, але й інструментом формування іміджу країни, сприяння міжнародному співробітництву та розвитку глобальної стабільності.

Вивчення зовнішньої політики ґрунтується на широкій базі теоретичних та методологічних досліджень, що дозволяють глибше зрозуміти її сутність і специфіку

у сучасних міжнародних умовах. Джерельна база цього процесу охоплює кілька основних напрямів:

- наукові праці, у яких переважає теоретичний аналіз політики та зовнішньої політики як особливого виду суспільної діяльності;
- періодичні видання, де розглядаються окремі аспекти реалізації зовнішньополітичних інтересів;
- офіційні документи зовнішньополітичного відомства, включаючи нормативні акти, заяви, доповіді, програмні матеріали політичних партій і урядових структур, а також офіційні виступи, що відображають напрями та пріоритети зовнішньої політики;
- інтернет-ресурси, які надають актуальну інформацію з досліджуваної тематики та дозволяють відслідковувати сучасні міжнародні процеси.

Одним із першочергових завдань дослідження стало уточнення змісту ключових понять – «політика», «зовнішня політика», «зовнішньополітичні інтереси», «зовнішньополітичні цілі» та «зовнішньополітична стратегія». Зокрема, завдяки працям В. Веллейса [8], П. П. Войтовича [7], Г. А. Кіссінджера [4], М. З. Мальського [3] та Й. Франкела [4] було здійснено аналіз природи політики та зовнішньої політики як науки, а також підкреслено її значення у формуванні державності та міжнародної суб'єктності країни.

Водночас на основі досліджень С. В. Писаренка [9, с. 13] та Г. Т. Аллісона [10] було висвітлено сутність зовнішньополітичних інтересів, а також механізми їх формування під впливом як внутрішніх, так і зовнішніх чинників. У підручнику «Теорія міжнародних відносин» Мальського М. З. та Мацяха М. М. виокремлено основні цілі зовнішньої політики та описано їхню класифікацію.

Аналіз наукових праць показує, що зовнішньополітичні цілі мають комплексний і багатогранний характер. Для їх досягнення держави застосовують широкий спектр інструментів – від методів дипломатичного врегулювання та міжнародних переговорів до більш жорстких засобів, включаючи політичний чи економічний тиск. Такий підхід підкреслює, що зовнішня політика є багатовимірним

явищем, яке поєднує у собі як прагнення до співпраці, так і необхідність захисту національних інтересів на міжнародній арені.

1.2. Методологія дослідження зовнішньополітичних стратегій

Завдяки працям С.В. Писаренко [9, с. 13] та Г. Т. Аллісона [10] було описано термін «зовнішньополітичні інтереси» та спосіб їх формування. На базі підручника «Теорія міжнародних відносин» авторства Мальського М. З. та Мацяха М. М. було виділено та охарактеризовано основні цілі зовнішньої політики. Аналіз їхніх праць вказує, що цілі зовнішньої політики сприймаються як складне явище. І задля досягнення мети державами використовуються відповідні засоби, починаючи від тиску і закінчуючи дипломатією.

У процесі вивчення зовнішньої політики важливо не лише окреслити її понятійний апарат та дослідити джерельну базу, а й застосовувати різні методологічні підходи. Вони дозволяють досліднику глибше зрозуміти складність і багатовимірність зовнішньополітичних процесів, виявити взаємозв'язки між внутрішніми та зовнішніми чинниками, що визначають дії держави на міжнародній арені. Методологічна база є своєрідним «каркасом» дослідження, який забезпечує системність, логічність і наукову обґрунтованість результатів. Без застосування комплексних підходів неможливо повноцінно проаналізувати цілі, інтереси та стратегії зовнішньої політики держави.

Серед найбільш ефективних у сучасних дослідженнях методологічних підходів виділяють системний, міждисциплінарний, інституціональний та порівняльний. Кожен з них виконує певну функцію в процесі наукового аналізу. Системний підхід дозволяє розглядати зовнішню політику як складову цілісної системи міжнародних відносин, міждисциплінарний забезпечує комплексне бачення, інституціональний дозволяє аналізувати роль державних і недержавних суб'єктів, а порівняльний дає змогу оцінити національні моделі та визначити їхню специфіку. Поєднання цих підходів створює надійну методологічну основу для дослідження різних аспектів зовнішньополітичної діяльності (табл.1.2).

Застосування різних методологічних підходів у комплексі дає змогу не лише аналізувати сучасні зовнішньополітичні стратегії, а й прогнозувати можливі зміни в міжнародному середовищі. Воно дозволяє виявляти закономірності у формуванні політики держав, оцінювати ефективність їхніх дій та адаптацію до нових викликів. Крім того, така методологічна основа сприяє підвищенню наукової точності та об'єктивності дослідження, зменшує ризик односторонніх висновків і забезпечує глибше розуміння динаміки міжнародних відносин у сучасних умовах глобалізації, транснаціоналізації та регіоналізації.

Таблиця 1.2

Методологічні підходи до вивчення зовнішньої політики

Методологічний підхід	Сутність	Значення у дослідженні зовнішньої політики
Системний	Розглядає зовнішню політику як складову загальної системи міжнародних відносин, що взаємодіє з внутрішньополітичними, економічними та соціальними процесами.	Дозволяє виявити взаємозв'язки між внутрішньою та зовнішньою політикою держави, зрозуміти зовнішньополітичні дії як елементи цілісної стратегії.
Міждисциплінарний	Базується на поєднанні методів політології, економіки, права, історії, соціології.	Забезпечує комплексне бачення зовнішньої політики як багатогранного феномена, що формується під впливом різних сфер суспільного життя.
Інституціональний	Аналізує роль та функції державних і недержавних інститутів у формуванні та реалізації зовнішньої політики.	Дає змогу дослідити діяльність уряду, парламенту, дипломатичних служб, політичних партій та міжнародних організацій у зовнішньополітичному процесі.
Порівняльний	Передбачає співставлення зовнішньополітичних стратегій різних держав або історичних періодів.	Дозволяє виявити спільні риси та відмінності, зрозуміти специфіку національної моделі зовнішньої політики та її еволюцію.

Джерело: [5]

Поєднання зазначених методологічних підходів створює широку основу для ґрунтового аналізу зовнішньої політики. Системний підхід забезпечує розуміння її взаємозв'язку з іншими сферами життя, міждисциплінарний - розкриває комплексний характер, інституціональний - дозволяє вивчати механізми реалізації, а порівняльний - виявляє національну специфіку та динаміку змін.

Вивчення зовнішньої політики та її стратегій доцільно здійснювати поетапно, оскільки цей процес передбачає послідовність дій від визначення тематики до формування висновків і прогнозів.

Перший етап полягає у виборі теми дослідження та обґрунтуванні її актуальності. Далі визначаються мета та завдання, що мають бути реалізовані для досягнення наукового результату. На цьому ж етапі встановлюється об'єкт та предмет дослідження, а також здійснюється початковий збір і систематизація інформації.

Другий етап охоплює безпосереднє планування дослідницького процесу. Йдеться про визначення логіки та структури роботи, організацію збору необхідних матеріалів і джерел, включаючи наукову літературу, офіційні документи, періодичні видання та статистичні дані.

Третій етап зосереджений на глибокій обробці зібраних матеріалів і формуванні аналітичних висновків. На цьому етапі визначаються ключові результати дослідження, здійснюється оцінка чинників, що впливають на зовнішню політику, а також розробляються прогнози щодо пріоритетів і перспектив зовнішньополітичних стратегій.

Кожен етап передбачає використання специфічних методів наукового пізнання. Метод у цьому контексті розглядається як організована система прийомів і процедур, що застосовується для досягнення практичних і теоретичних цілей [5]. Іншими словами, це сукупність інструментів, необхідних для вивчення складних суспільно-політичних явищ.

Зовнішня політика держави безпосередньо пов'язана з її внутрішнім життям і визначається пріоритетами внутрішньої політики. Саме внутрішньополітичний курс формує базові механізми, інструменти, напрями та засоби реалізації зовнішньополітичних цілей. Водночас зовнішня політика не лише відображає інтереси внутрішнього розвитку, а й чинить зворотний вплив, коригуючи політичний курс держави та змінюючи загальнополітичну ситуацію. Взаємодія з іншими державами, міжнародними організаціями, союзами чи блоками робить державу активним учасником міжнародного клімату, визначає її позицію в системі міждержавних відносин та формує характер міжнародної співпраці.

Розвиток функцій держави у сфері зовнішньої політики супроводжується постійними змінами в механізмах державного управління. Ці механізми зазнають динаміки - розширення, звуження чи трансформації - залежно від політичних і соціально-економічних викликів. Органи влади, наділені спеціальними повноваженнями у сфері зовнішніх зносин, діють від імені держави на міжнародній арені, виступають представниками її суверенітету та беруть на себе відповідальність за дотримання міжнародних договорів і зобов'язань [11].

Науковець К. Сандровський визначає державні органи зовнішніх відносин як «спеціальні структури, що діють як на території держави, так і за її межами, представляють країну у відносинах з іншими суб'єктами міжнародного права і реалізують її зовнішньополітичні цілі мирними, передбаченими міжнародним правом засобами. Їхня місія полягає у захисті прав та інтересів держави, її організацій і громадян, які перебувають за кордоном».

В. Зорін пропонує класифікацію органів зовнішніх зносин на дві великі групи: внутрішньодержавні (центральні) та закордонні. Центральні органи, своєю чергою, поділяються за характером функцій і правового статусу:

- органи загальнополітичного керівництва, чия діяльність здебільшого закріплена конституціями;
- органи спеціалізованих (галузевих чи відомчих) зовнішніх зносин, відповідальні за конкретні напрямки міжнародної діяльності.

Закордонні органи теж мають свою структуру - вони поділяються на постійні (наприклад, посольства) та тимчасові (делегації, місії). Такий поділ, на думку дослідників, є універсальним і може застосовуватися незалежно від політичної чи економічної системи конкретної держави. При цьому кожна країна самостійно визначає, які органи і в якій формі здійснюватимуть реалізацію її зовнішніх функцій [12].

Одним із головних завдань зовнішньополітичної діяльності держави є вибір стратегічних напрямів співробітництва з іншими країнами, міжнародними організаціями чи об'єднаннями. Однак процес формування таких пріоритетів і розробка інструментів їх реалізації є складним, багатофакторним і вимагає

системного підходу, оскільки завжди пов'язаний із багатокритеріальністю та багатоваріантністю.

У цьому контексті важливе місце займає теорія міжнародних відносин, яка хоч і є відносно молодого наукою, проте намагається вибудувати власну методологію. Вона широко використовує загальнонаукові методи та методологічні підходи інших дисциплін. Довгий час політична наука зазнавала критики за відсутність здатності формувати самостійні теорії, що призвело до своєрідного «комплексу меншовартості» серед дослідників, які часто або взагалі відмовлялися від створення теоретичних конструкцій, або зводили їх до допоміжного матеріалу для філософських чи соціологічних концепцій [12].

Сьогодні однією з головних слабких сторін теорії міжнародних відносин є відсутність єдиної науково апробованої та несуперечливої теорії, яка б комплексно пояснювала сутність міжнародних процесів. Це звужує можливості для широкого використання сучасних методологічних інструментів. Більшість моделей, створених до нашого часу, ґрунтуються на аналізі численних змінних і враховують різноманітні ситуації в міжнародному середовищі, проте не завжди забезпечують очікувані результати. Причиною цього є насамперед методологічна й теоретична недосконалість базових концепцій, що ускладнює системне пояснення динаміки міжнародних відносин [13].

Таким чином, методологія дослідження зовнішньополітичних стратегій передбачає не лише вивчення організаційних механізмів реалізації зовнішньої політики держави, але й критичний аналіз наукових підходів, які дозволяють пояснити складність та багатоваріантність сучасних міжнародних процесів.

Окрім цього, методологія дослідження зовнішньополітичних стратегій потребує врахування широкого спектра факторів, оскільки процеси реформування держави та побудови її міжнародного іміджу супроводжуються численними викликами. У цьому контексті співпраця науковців із реформаторами виступає важливим підґрунтям для успішної реалізації зовнішньополітичних курсів та забезпечення стабільності в глобалізованому світі.

Міжнародні відносини як об'єкт аналізу поділяються на економічні, політичні, військові, ідеологічні, правові та дипломатичні. За сферою діяльності вони можуть бути глобальними, регіональними та двосторонніми. Відповідно, різняться й механізми, інструменти та методи, які застосовуються для реалізації конкретних зовнішньополітичних стратегій. Використання міждисциплінарного підходу дозволяє комплексно оцінювати взаємодію держав у сучасному світі.

Так, у площині економічних відносин стає очевидним, що жодна країна не може залишатися поза впливом глобальної економіки. Добробут держави та ефективність її внутрішніх реформ значною мірою залежать від здатності формувати продуктивні зв'язки із зовнішнім середовищем. Чим більш інтегрованою є країна у світовий економічний простір, тим складнішими стають завдання щодо підтримки стабільності та розвитку співпраці з іншими країнами й міжнародними організаціями [14].

Якщо наприкінці ХХ століття світ виглядав розділеним через обмеженість глобальних комунікацій, то нині, завдяки розвитку інформаційно-комунікаційних технологій, міжнародні процеси стали значно організованішими й взаємопов'язанишими. Перший етап інтеграції вже пройдено, проте актуальним завданням залишається подальший розвиток інтеграційних процесів. Адже «початок ХХІ ст. пройшов під знаком тотального впливу об'єктивних законів розвитку глобалізації, і це відбилося й продовжує відбиватися на міжнародній економічній системі» [15].

Дослідження міжнародних економічних відносин вимагає урахування як економічних чинників, так і комунікаційної взаємодії між державами-партнерами. Реформування внутрішніх сфер життя країни дедалі частіше здійснюється на основі рекомендацій розвинутих країн та міжнародних організацій. При цьому важливим стає інституційне забезпечення міжнародних відносин, де суб'єктами виступають не лише держави, а й міжурядові та неурядові організації, транснаціональні корпорації, наукові й культурні об'єднання, політичні та суспільні рухи, релігійні організації тощо [16].

Особливу роль відіграють міжнародні міжурядові організації, які формуються на основі міжнародних договорів (ООН, НАТО, ВТО, МВФ, Світовий банк, АСЕАН

та ін.). Вони водночас є стабільними платформами співпраці та форумами для вирішення конфліктів і кризових ситуацій між державами. Хоча провідним суб'єктом міжнародних відносин залишається національна держава, роль міждержавних інституцій та нових акторів міжнародних процесів постійно зростає.

Глобалізаційні процеси, разом із регіоналізацією та транснаціоналізацією, формують багаторівневу міжнародну систему. Це підвищує взаємозалежність держав і ускладнює політичне управління. До традиційних акторів додаються нетрадиційні – неурядові організації (наприклад, Greenpeace International), суспільні рухи (BLM), глобальні медіа (CNN), приватні компанії (Tesla), а також окремі громадяни (Грета Тунберг, Ілон Маск). Це змушує держави шукати нові способи співпраці, регулювання та узгодження спільного розвитку [17].

У свою чергу, транснаціональні корпорації стали ключовими учасниками глобальної економіки й політики. Їхня діяльність сприяє стиранню меж між внутрішньою та зовнішньою політикою, між економічними й політичними процесами [18]. Однак цей процес загострює дискусію про відставання політичної системи від темпів розвитку світової економіки [19].

Методологічно значущим є і вивчення міжнародних торговельно-економічних відносин, які стали основою глобалізації, прискорення науково-технічного прогресу та раціонального використання ресурсів. Водночас через загострення конкуренції виникає термінологічна невизначеність щодо їх трактування, що потребує подальших досліджень [20].

У сучасних умовах значну роль у регулюванні міжнародних економічних процесів відіграють фінансові організації. МВФ, Світовий банк та ЄБРР не лише надають фінансову допомогу, а й формують міжнародну репутацію держав, виступаючи каталізаторами інвестицій та кредитних потоків [21; 22]. Для України співпраця з такими структурами означає підвищення довіри та кредитоспроможності на світовій арені.

Методологія дослідження зовнішньополітичних стратегій має враховувати і нетрадиційні загрози. Зокрема, міжнародний тероризм, що здійснює як прямий, так і непрямий вплив на політичні та економічні процеси, формує нові підходи до

забезпечення безпеки [23]. В умовах глобалізації традиційний «жорсткий» підхід поступається місцем концепціям асиметричних і нестандартних загроз [24].

Сучасний світ продовжує розглядати військову силу як один із ключових інструментів зовнішньої політики. Проте вона вже не є винятковим засобом, а використовується поряд із дипломатією та політичними методами. Рішення про її застосування приймаються виходячи з національних інтересів держав навіть без санкції ООН. Це актуалізує питання аналізу воєнної сили як складової зовнішньополітичної стратегії, що має бути інтегрована у методологію сучасних міжнародних досліджень.

Висновки до 1 розділу

Зовнішня політика є невід'ємною складовою загальної політики держави, що поєднує внутрішні пріоритети з міжнародними зобов'язаннями та спрямована на захист національних інтересів, забезпечення безпеки, економічного розвитку та формування іміджу країни на світовій арені.

Поняття «зовнішня політика» є багатовимірним і комплексним явищем, яке включає систему стратегій, інтересів та практичних заходів держави, адаптованих до динаміки міжнародних відносин і глобальних викликів.

Основними напрямками зовнішньої політики є політико-дипломатичний, економічний, безпековий, культурно-гуманітарний та глобалістичний. Вони забезпечують комплексний підхід до реалізації національних інтересів та інтеграції держави у міжнародну спільноту.

Суттєвим елементом зовнішньої політики є зовнішньополітичні інтереси та цілі, які формуються під впливом внутрішніх і зовнішніх факторів і реалізуються через систему стратегій і практичних дій, що включає дипломатичні, економічні та інші інструменти впливу.

Дослідження зовнішньої політики базується на широкій джерельній та науковій базі, яка дозволяє враховувати історичні, теоретичні та практичні аспекти її функціонування, що є необхідною умовою для розробки ефективних зовнішньополітичних стратегій.

Аналіз підходів відомих науковців (Мальський, Франкел, Веллейс, Кіссінджер, Аллісон та ін.) свідчить про необхідність комплексного, міждисциплінарного та практично орієнтованого підходу до вивчення зовнішньої політики, що дозволяє поєднувати теорію і практику та адекватно реагувати на сучасні виклики міжнародного середовища.

Зовнішня політика держави є складним багатовимірним явищем, яке формується під впливом внутрішніх та зовнішніх чинників. Вона включає визначення зовнішньополітичних інтересів, цілей та стратегій, що спрямовані на захист національних інтересів, зміцнення міжнародного авторитету та інтеграцію країни у світову систему.

Аналіз наукових праць С. В. Писаренка, Г. Т. Аллісона, М. З. Мальського, Й. Франкела та інших дослідників дозволяє стверджувати, що зовнішня політика поєднує в собі як прагнення до міжнародної співпраці, так і необхідність захисту національних пріоритетів, що вимагає комплексного підходу до її вивчення та реалізації.

Методологічна база дослідження зовнішньої політики є ключовим чинником для обґрунтованого аналізу. Використання системного, міждисциплінарного, інституціонального та порівняльного підходів забезпечує глибоке розуміння взаємозв'язків між внутрішніми та зовнішніми процесами, дозволяє оцінити ефективність державних рішень та передбачити розвиток міжнародних стратегій.

Важливим аспектом є роль державних органів та інститутів у реалізації зовнішньої політики. Їхня діяльність формує механізми реалізації стратегій, забезпечує представництво держави на міжнародній арені та гарантує дотримання міжнародних зобов'язань.

Сучасні міжнародні відносини характеризуються високою динамікою та багаторівневою структурою, що включає держави, міжнародні організації, транснаціональні корпорації та громадські рухи. Це ускладнює політичне управління і вимагає постійного коригування зовнішньополітичних стратегій.

Особливе значення у сучасних умовах має врахування економічних, військових та нетрадиційних загроз, таких як тероризм, кібернетичні ризики та асиметричні виклики, що впливають на формування та реалізацію зовнішньої політики.

Таким чином, зовнішня політика виступає інструментом забезпечення стабільності, розвитку та іміджу держави у глобалізованому світі. Її ефективність залежить від системного підходу, використання науково обґрунтованих методів дослідження та інтеграції внутрішньополітичних і міжнародних чинників у процес прийняття рішень.

РОЗДІЛ 2

ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА КАНАДИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

2.1. Еволюція та сучасні особливості зовнішньої політики Канади

Дослідження зовнішньої політики провідних держав світу завжди передбачає аналіз її історичних, економічних та комунікативних складових, що формують основи сучасних міжнародних відносин. Канадська зовнішня політика є прикладом поєднання внутрішніх чинників розвитку та зовнішніх викликів, що визначають її роль на світовій арені. Історичне становлення Канади, її географічне положення та поступовий перехід від колоніальної залежності до самостійної державності зумовили сучасні зовнішньополітичні пріоритети країни.

Еволюцію канадської зовнішньої політики можна простежити крізь низку ключових подій, які наведені в табл.2.1.

Таблиця 2.1

Еволюція канадської зовнішньої політики

Рік	Подія	Значення для зовнішньої політики Канади
1867	Утворення Домініону Канада (згода королеви Вікторії)	Початок шляху до самостійності, формування основ міжнародних відносин
1919	Вступ до Ліги Націй	Перший важливий крок у багатосторонній дипломатії, але з обережністю щодо колективних зобов'язань
1931	Вестмінстерський статут	Повна законодавча та зовнішньополітична незалежність
1945	Заснування ООН (Канада – країна-засновниця)	Перехід до активної участі у глобальних міжнародних структурах
1950–1953	Участь у Корейській війні	Зміцнення ролі Канади у військово-політичних місіях ООН
1957	Створення NORAD (разом зі США)	Поглиблення оборонної співпраці та інтеграція у систему безпеки Північної Америки
1984–1988	Переговори про зону вільної торгівлі зі США (уряд Б. Малруні)	Орієнтація на економічну інтеграцію з США, посилення економічної дипломатії
1995	«Великий огляд зовнішньої політики»	Визначення економічних інтересів як пріоритету зовнішньої політики
1998–2000	Підтримка створення Міжнародного кримінального суду та підписання Оттавської конвенції про заборону мін	Поглиблення ролі Канади у формуванні міжнародного права та гуманітарної дипломатії
2001	Реакція на теракти 11 вересня, підтримка США у боротьбі з тероризмом	Посилення безпекової складової зовнішньої політики

2015	Перемога лібералів на чолі з Дж. Трюдо	Повернення до багатосторонності, акцент на кліматичній політиці та феміністичному підході у міжнародних відносинах
------	--	--

Джерело: [25-29]

Еволюція зовнішньої політики Канади є складним і багатовимірним процесом, що відображає трансформацію країни від колоніального домініону до активного учасника глобальних міжнародних відносин. Початковий етап (1867–1931 рр.) був позначений поступовим утвердженням державного суверенітету, коли утворення Домініону Канада означало радше символічний початок самостійності, тоді як ключові питання зовнішньої політики залишалися під контролем Великої Британії. Лише Вестмінстерський статут 1931 року юридично закріпив право Канади на незалежну міжнародну діяльність, що дало підстави говорити про перехід від формальної автономії до реальної зовнішньополітичної суб'єктності.

Дослідники наголошують, що участь Канади у Лізі Націй (1919) була важливим, але водночас суперечливим кроком: з одного боку, країна продемонструвала готовність до багатосторонньої дипломатії, а з іншого – уникала надмірних колективних зобов'язань, що виявляло обережність у формуванні міжнародного іміджу. На відміну від цього періоду, вступ Канади до ООН у 1945 році означав якісно новий рівень інтеграції в міжнародну систему – Канада почала позиціонувати себе як активний прибічник глобальних структур безпеки та миру. Водночас участь у Корейській війні (1950–1953) та створення спільного командування Північноамериканської системи оборони (NORAD) у 1957 році закріпили стратегічну орієнтацію на США, що викликало дискусії серед науковців щодо ступеня залежності канадської дипломатії від Вашингтона.

У другій половині XX ст. домінуючим чинником стала економічна інтеграція. Переговори щодо створення Зони вільної торгівлі з США (1984–1988) та «Великий огляд зовнішньої політики» 1995 року засвідчили прагматичний зсув у бік економічних інтересів. Це підсилює тезу про те, що канадська зовнішня політика значною мірою орієнтувалася на пошук економічних вигод, навіть якщо це посилювало залежність від американських ринків. Критики цього курсу вказують на

зниження простору для автономної дипломатії та ризику маргіналізації гуманітарних пріоритетів.

Водночас Канада намагалася зберігати репутацію «миротворця» та ініціатора гуманітарних норм міжнародного права. Її активна роль у створенні Міжнародного кримінального суду та підписанні Оттавської конвенції про заборону протипіхотних мін наприкінці 1990-х років стала проявом прагнення поєднати прагматичну економічну дипломатію з ідеалістичними підходами до міжнародної безпеки. Проте події після 11 вересня 2001 року знову актуалізували дилему канадської зовнішньої політики: на тлі посилення терористичних загроз вона змушена була підтримати США у «боротьбі з тероризмом», що фактично поставило під сумнів можливість незалежного стратегічного курсу.

Новітній етап, пов'язаний із приходом до влади уряду Джастіна Трюдо (2015 р.), характеризується акцентом на багатосторонності, кліматичній політиці та просуванні феміністичного підходу в міжнародних відносинах. Такий курс відображає прагнення Канади репрезентувати себе як прогресивного актора глобальної політики. Однак низка дослідників вказує на певну «прірву між риторикою і практикою»: ресурсні обмеження та залежність від стратегічних союзів (передусім зі США) знижують можливість реалізації амбітних гуманітарних і ціннісних програм.

Отже, аналіз дозволяє стверджувати, що канадська зовнішня політика розвивалася у руслі постійного пошуку балансу між трьома ключовими чинниками: прагненням до автономії, необхідністю стратегічного партнерства з США та прагненням відігравати роль «нормативної сили» у міжнародних відносинах. Ця подвійність, а подекуди й суперечливість, і надалі визначатиме траєкторію її розвитку, особливо в умовах зростаючих глобальних викликів – від зміни клімату до нових безпекових загроз.

Таким чином, еволюція зовнішньої політики Канади від колоніальної залежності до активного учасника міжнародних відносин відображає прагнення держави поєднувати принципи міжнародного права, економічні інтереси та миротворчі ініціативи. Сучасна канадська дипломатія базується на багатовекторності,

підтримці глобальної безпеки, боротьбі зі зміною клімату та розвитку співробітництва у межах провідних міжнародних організацій. Це робить Канаду впливовим і відповідальним актором світової політики.

Зовнішньополітична діяльність Канади формується під впливом як внутрішніх, так і зовнішніх чинників. Її інституційний механізм включає королівську владу (генерал-губернатор і в окремих аспектах британський монарх), законодавчу владу (Парламент), а також виконавчу владу, представлену прем'єр-міністром, кабінетом та Міністерством закордонних справ і міжнародної торгівлі поряд з іншими органами, що мають компетенцію у сфері зовнішньої політики [30].

Зовнішні та внутрішні чинники формування зовнішньополітичної діяльності Канади наведено на рис.2.1.

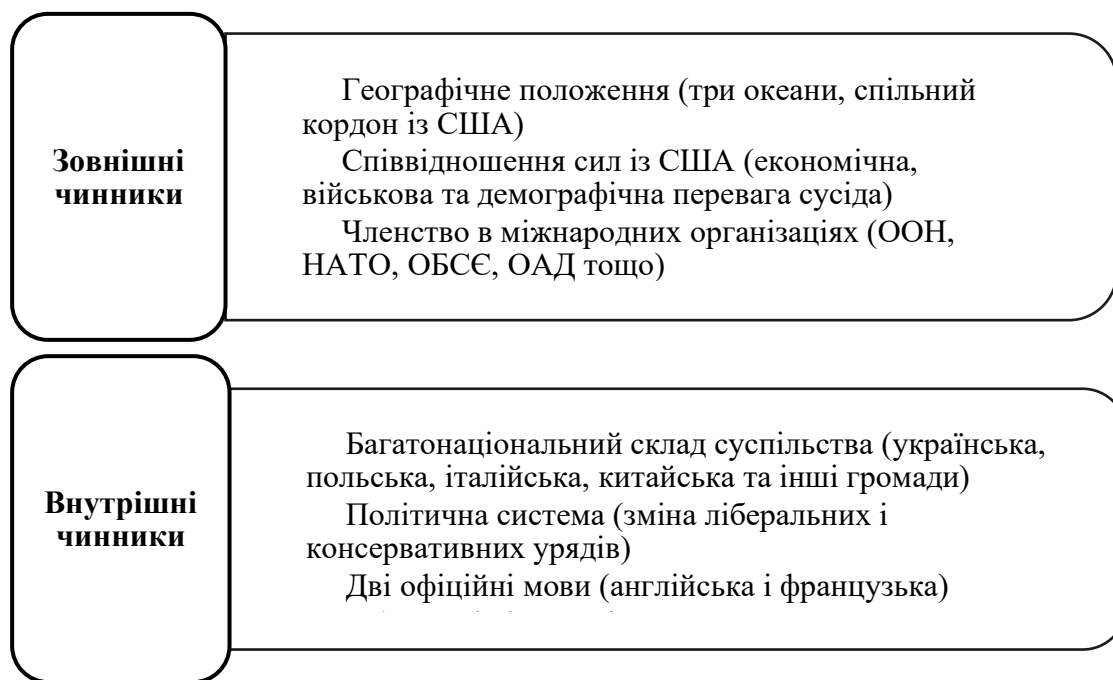

Рис.2.1. Зовнішні та внутрішні чинники формування зовнішньополітичної діяльності Канади

Джерело: створено на основі власних узагальнень

Наступним етапом розглянемо який саме вплив на зовнішню політику Канади вчиняє кожен з основних елементів внутрішніх та зовнішніх чинників (табл.2.2).

Внутрішні та зовнішні фактори на вплив зовнішньої політики Канади

Тип факторів	Основні елементи	Вплив на зовнішню політику
Зовнішні	Географічне положення (три океани, спільний кордон із США)	Океани забезпечують безпеку; залежність від стратегічного партнерства зі США
	Співвідношення сил із США (економічна, військова та демографічна перевага сусіда)	Потреба балансувати між інтеграцією та збереженням автономності
	Членство в міжнародних організаціях (ООН, НАТО, ОБСЄ, ОАД тощо)	Опора на багатосторонні механізми вирішення конфліктів
	Глобальні виклики (міжнародний тероризм, бідність, права людини, екологічні загрози)	Перехід до концепції «людської безпеки», участь у миротворчих операціях та міжнародних інтервенціях
Внутрішні	Багатонаціональний склад суспільства (українська, польська, італійська, китайська та інші громади)	Вплив етнічних діаспор на зовнішньополітичний курс, особливо через вибори
	Політична система (зміна ліберальних і консервативних урядів)	Загальна спадковість курсу, з відмінностями в акцентах
	Дві офіційні мови (англійська і французька)	Активна участь у Франкофонії та Британській співдружності
	Обмежені військові ресурси	Відсутність прагнення нав'язувати цінності іншим країнам, ставка на миротворчість і дипломатію компромісів

Джерело: [30-31]

Таким чином, зовнішня політика Канади є результатом взаємодії зовнішніх і внутрішніх факторів, що в комплексі визначають її миротворчу, багатосторонню та компромісну спрямованість. З одного боку, вирішальну роль відіграють геополітичне становище, союз із США та участь у міжнародних організаціях. З іншого – внутрішні особливості, зокрема багатонаціональність населення, політична спадковість і культурна двомовність, формують унікальність канадського підходу до світової політики. У підсумку Канада посідає проміжну позицію між регіональною потугою та «середньою державою», здатною виступати ефективним посередником у глобальних процесах.

Одним із ключових зовнішніх факторів виступає географічне положення країни. З трьох боків Канада захищена океанами – Тихим, Атлантичним і Північним Льодовитим, а з четвертого має сухопутний кордон із США, найпотужнішою державою світу за військовим, економічним та демографічним потенціалом.

Відносини зі Сполученими Штатами стали визначальним чинником зовнішньої політики Канади: США виступають її головним торговельним партнером, військовим союзником і політичним співробітником у межах НАТО та сотень двосторонніх угод [31]. Водночас природна ізоляваність океанами забезпечує Канаді відносну безпеку від зовнішніх загроз.

Другим вагомим зовнішнім чинником є обмеженість власних ресурсів і військових можливостей Канади. Величезна територія при відносно невеликому населенні змусила країну будувати свою безпеку через міжнародне співробітництво. Це зумовило традиційну прихильність Канади до багатостороннього підходу у врегулюванні міжнародних проблем та конфліктів, що проявляється у членстві в НАТО, ООН, ОБСЄ, ОАД та інших організаціях. Такий підхід передбачає відмову від односторонніх дій навіть з боку найближчих союзників, зокрема США.

Особливе місце у зовнішній політиці Канади посідає миротворчість. Протягом другої половини XX ст. країна активно брала участь у миротворчих операціях ООН – від 1950-х років і аж до початку 1990-х рр. Канада була залучена практично до всіх операцій з підтримки миру. Зокрема, вона ініціювала введення миротворчих сил у колишню Югославію (1991), підтримала багатосторонню акцію ООН у Гаїті (1991) та відіграла важливу роль у гуманітарній допомозі руандським біженцям у Заїрі (1996). У другій половині 1990-х років акценти канадської політики змістилися у бік захисту прав людини. Поняття «безпека» почало трактуватися ширше, охоплюючи не лише військові, а й соціально-економічні та гуманітарні загрози – бідність, тероризм, наркотрафік. Виходячи з цієї логіки, Канада відстоювала право міжнародної спільноти втручатися у внутрішні справи держав у випадку масових порушень прав людини, що знайшло відображення у її підтримці операцій ООН у Східному Тиморі та Сьєрра-Леоне, санкцій проти Нігерії, а також участі в операціях НАТО в Боснії, Сербії та Афганістані [31].

Обмеженість військової сили пояснює ще одну особливість канадської дипломатії – відсутність прагнення нав'язувати іншим державам власну політичну систему чи цінності, що суттєво відрізняє Канаду від її південного сусіда. Внутрішньополітичний контекст також впливає на еволюцію зовнішньої політики:

крім англо- та франкоканадців, вагому роль відіграють численні етнічні громади (українська, польська, італійська, єврейська, китайська та інші), що здатні впливати на результати виборів і, відповідно, на пріоритети зовнішньої політики [31].

Важливим чинником є й політична динаміка. На федеральному рівні влада традиційно змінюється між двома основними партіями – Ліберальною та Консервативною. Попри відмінності у риториці, обидві партії загалом дотримувалися єдиної лінії, що поєднує економічну інтеграцію зі США, активну участь у міжнародних організаціях та прихильність до миротворчих ініціатив. Водночас на практиці канадська зовнішня політика часто демонструвала суперечливість і непослідовність через обмеженість ресурсів та необхідність швидко реагувати на зовнішні виклики [31].

Значний вплив на сучасний вектор мали угоди про вільну торгівлю – двостороння угода зі США (1988) та тристороння угода НАФТА з США і Мексикою (1993, набула чинності з 1994 р.), які сприяли посиленню економічної інтеграції Північної Америки та зростанню обсягів взаємної торгівлі [31]. В урядовій заяві «Канада у світі» (1995) було визначено три стратегічні напрями зовнішньої політики: сприяння економічному процвітання, захист міжнародної безпеки та поширення канадських цінностей і культури [32, с. 86–87].

Таким чином, сучасна зовнішня політика Канади поєднує історично сформовані миротворчі традиції, орієнтацію на багатосторонність і багатонаціональну ідентичність із прагматичними економічними інтересами. Її еволюція засвідчує перехід від колоніальної залежності до активної участі у формуванні глобального порядку денного, що робить Канаду важливим і водночас гнучким учасником міжнародних відносин.

Одним із ключових напрямів зовнішньої політики Канади після завершення біполярної системи міжнародних відносин стали відносини зі Сполученими Штатами Америки. Цей вектор визначає політичну, безпекову та економічну стратегію країни як на двосторонньому, так і на багатосторонньому рівнях. Важливою складовою співпраці у сфері оборони та безпеки залишається членство обох держав у НАТО [33–34], а центральним інструментом двосторонньої військової взаємодії виступає угода

про створення Об'єднаного командування протиповітряної оборони Північноамериканського континенту (НОРАД), укладена у 1958 р. і неодноразово пролонгована.

Еволюція відносин Канади та США у сфері безпеки й оборони демонструє складний баланс між стратегічним партнерством і прагненням Канади зберігати власну автономність. Починаючи з 1958 року, коли було засновано НОРАД, ці відносини пройшли кілька ключових етапів: від тісної інтеграції часів «холодної війни» до сучасного співробітництва, що охоплює боротьбу з міжнародним тероризмом, миротворчі операції та нові виклики глобальної безпеки. Етапи розвитку канадсько-американських відносин у сфері безпеки та оборони наведені в табл.2.3.

Таблиця 2.3

**Етапи розвитку канадсько-американських відносин у сфері безпеки та оборони
(1958 – сучасність)**

Період	Основні події	Характеристика відносин
1958 р.	Підписання угоди про створення НОРАД	Формування спільної системи протиповітряної оборони Північної Америки
1960–1980-ті рр.	Холодна війна, активна участь Канади в НАТО	Відносини стратегічних союзників, Канаду розглядають як важливого партнера у стримуванні СРСР
1990-ті рр.	Завершення «холодної війни», скорочення військових витрат Канади	Поступове зниження ролі Канади у військових структурах, акцент на миротворчих операціях
2001–2003 рр.	Терористичні атаки 11 вересня; операція «Аполлон» як внесок Канади в «Незламну свободу»	Поглиблення співпраці у сфері антитерористичних операцій, але з'являються розбіжності щодо війни в Іраку
2005 р.	Відмова Канади приєднатися до американської програми НПРО	Збереження автономності у питаннях оборонної стратегії
2006–2011 рр.	Прем'єрство С. Харпера: збільшення фінансування ЗС, участь в Афганістані	Нормалізація та посилення співпраці з США, відновлення довіри
2010-ті рр.	Розвиток концепції «глибокої інтеграції», співпраця в рамках «Партнерства у сфері безпеки та процвітання»	Орієнтація на координацію економічної та безпекової політики
Сучасність	Участь Канади у миротворчих та антитерористичних місіях; адаптація до нових викликів (кіберзагрози, гібридні війни)	Партнерство зі США зберігається, але Канада прагне балансувати між союзницькими зобов'язаннями й власною стратегією «людської безпеки»

Джерело: [34]

Розвиток канадсько-американських відносин у сфері безпеки та оборони від 1958 року до сучасності демонструє складну траєкторію – від майже беззаперечної союзницької інтеграції до спроб зберегти автономність і сформувати власні стратегічні пріоритети. Створення системи НОРАД у 1958 році стало символом інституціоналізації безпекової співпраці між двома державами та закріпило Канаду як ключового партнера США у сфері протиповітряної оборони.

У роки «холодної війни» (1960–1980-ті) Канада активно брала участь у структурах НАТО, виконуючи роль стратегічного союзника у стримуванні СРСР. Проте критики відзначають, що її участь нерідко обмежувалася допоміжними функціями, а стратегічна ініціатива залишалася за Вашингтоном, що створювало певний дисбаланс між іміджем Канади як активного члена альянсу і її реальною здатністю впливати на формування рішень.

Завершення «холодної війни» у 1990-ті роки стало моментом перегляду ролі Канади в оборонній сфері. З одного боку, скорочення військових витрат відображало спробу раціоналізувати ресурси та зосередитися на миротворчих операціях, що відповідало іміджу Канади як «миротворця». З іншого – така стратегія поступово знижувала її вплив у військово-політичних структурах НАТО та посилювала залежність від США у випадку загострення глобальних безпекових криз.

Події 11 вересня 2001 року стали переломним моментом для обох країн. Канада підтвердила стратегічний характер союзництва зі США, розгорнувши власну військову операцію «Аполлон» у рамках американської кампанії «Незламна свобода». Канадський контингент здійснював морські та наземні місії з протидії терористичним організаціям і нелегальному транспортуванню бойовиків. Проте інтеграція у сфері безпеки супроводжувалася і суперечностями. Відмова Канади брати участь у війні в Іраку 2003 року викликала незадоволення Вашингтона та засвідчила прагнення Оттави зберегти автономність навіть у стратегічних питаннях. Додатковими викликами стали криза збройних сил, скорочення оборонних витрат та рішення уряду не приєднуватися до американської програми національної протиракетної оборони у 2005 році. Ці кроки показали, що, попри тісне партнерство, Канада відстоює власне бачення безпеки, що інколи відрізняється від позиції США.

Прихід до влади консервативного уряду Стівена Харпера у 2006 році позначився переглядом зовнішньополітичних пріоритетів. Акцент було зроблено на обороні та безпеці: збільшено витрати на армію, продовжено участь у миротворчій та стабілізаційній місії в Афганістані.

Це сприяло нормалізації відносин із США та створило передумови для поглибленої співпраці у питаннях континентальної безпеки. Водночас розвиток відносин почав виходити за межі суто військової сфери. Ініціативи на кшталт «Декларації про розумний кордон» (2001) та «Партнерства у сфері безпеки та процвітання» (2005) відображали перехід від «поверхневої» до «глибокої інтеграції», що поєднувала економічні й безпекові аспекти та передбачала гармонізацію політики у межах Північної Америки.

У сучасний період канадсько-американське партнерство у сфері безпеки зберігає ключове значення, однак його характер зазнає змін. Зростає роль нових загроз – кіберзлочинності, гібридних воєн, кліматичних ризиків. Канада, залишаючись союзником США, намагається зберегти простір для власної зовнішньополітичної ідентичності, відстоюючи концепцію «людської безпеки» та поєднуючи класичні оборонні підходи з гуманітарними ініціативами.

Таким чином, еволюція канадсько-американських відносин у сфері безпеки та оборони свідчить про їхню багатовимірність і хвилеподібний характер: періоди тісної інтеграції чергувалися з етапами збереження автономності канадської політики. Попри суперечності – відмову від участі у війні в Іраку, програмі НПРО чи зниження оборонних витрат у певні періоди – стратегічне партнерство залишалося визначальним чинником для обох країн.

Сьогодні воно базується на принципі партнерства, що поєднує союзництво з прагненням до рівноправності, незважаючи на очевидну асиметрію сил і ресурсів. Канада продовжує орієнтуватися на співпрацю зі США, але водночас акцентує увагу на власних пріоритетах – миротворчій діяльності, багатосторонніх ініціативах та утвердженні «людської безпеки» як ключового виміру сучасної міжнародної політики.

Важливою складовою еволюції зовнішньої політики Канади став її північний вектор, що поєднує безпекові, економічні та геополітичні пріоритети держави. З початку XXI ст. Оттава системно підкреслює, що стратегічними завданнями на Півночі є гарантування суверенітету, безпеки та добробуту канадців, сталий розвиток Арктики, а також формування арктичного простору як частини міжнародної системи, заснованої на праві. Ці цілі інтегруються у двосторонні, регіональні та багатосторонні відносини Канади, демонструючи її прагнення виступати активним гравцем у вирішенні глобальних і регіональних питань [35].

Зростання міжнародного інтересу до Арктики актуалізувало для Канади потребу захищати національну безпеку, особливо в умовах неврегульованості територіальних суперечок. Відсутність єдиних чітких норм міжнародного права у цій сфері (основним документом залишається Конвенція ООН з морського права 1982 р., до якої Канада приєдналася лише у 2003 р.) створює простір для конфліктів та протистояння між приарктичними державами [35].

Протягом останніх десятиліть Оттава стикалася з територіальними розбіжностями зі США, Данією та Росією. Одним із найгостріших питань залишаються права на Північно-Західну протоку, яка є важливим транспортним маршрутом між Атлантичним і Тихим океанами.

Попри укладену воєнну угоду 2002 року, що визнавала верховенство Канади над арктичними територіями, проблема не втратила актуальності, оскільки Сполучені Штати наполягають на вільному проході суден у цих водах [35]. Додатковим чинником напруженості залишаються розбіжності щодо кордонів між американською Аляскою та канадською провінцією Юкон, які мають стратегічне значення через поклади енергоресурсів.

Канада також мала територіальні суперечки з Данією щодо острова Ганса, а з Росією – щодо розподілу арктичного шельфу. Російська позиція, яка базується на результатах експедиції «Арктика–2007», стала викликом для Оттави, змусивши канадське керівництво активізувати військову присутність у регіоні (заява прем'єр-міністра Стівена Гарпера 2007 р.) [30].

Разом із тим, Арктика не є лише зоною конкуренції, але й простором для співпраці. Участь Канади в Арктичній Раді, а також імплементація угод з Росією про розвиток Півночі (1992, 1997 рр.) засвідчують прагнення Оттави до багатостороннього врегулювання та пошуку компромісів. Розбудова регіональної співпраці дозволяє Канаді поєднувати захист власного суверенітету з внеском у глобальну стабільність.

З 2010-х років канадсько-американські відносини у сфері безпеки та оборони набули нових рис, зумовлених як змінами у глобальному безпековому середовищі, так і внутрішніми політичними трансформаціями в обох країнах. Для Оттави ключовим викликом стало поєднання зобов'язань перед США та НАТО з потребою модернізації власних Збройних сил і відстоювання національних інтересів, насамперед у Північному регіоні.

Особливу увагу приділяли співпраці у рамках НОРАД, яка в умовах нових загроз (ракетні випробування КНДР, розгортання нових технологій у Росії та Китаї) потребувала суттєвої модернізації. У 2021–2022 рр. Оттава підтвердила намір інвестувати мільярди доларів у модернізацію системи, включаючи розширення радарного покриття, розвиток засобів раннього попередження та кіберзахисту. Це рішення стало відповіддю на посилення конкуренції великих держав та демонструвало готовність Канади посилювати свій внесок у колективну оборону Північної Америки.

Водночас важливим елементом відносин залишалася Арктика. Канада активно розбудовувала інфраструктуру на Півночі, інвестувала в модернізацію військово-морських спроможностей (зокрема, програму будівництва арктичних патрульних кораблів класу Harry DeWolf) та посилювала присутність у регіоні. На цьому тлі посилювалася співпраця з США у моніторингу та захисті арктичних просторів, хоча питання Північно-Західної протоки залишалася сферою потенційних суперечок.

Події після 2014 року – анексія Криму Росією та війна на сході України – актуалізували для Канади необхідність переосмислення ролі НАТО та власної оборонної політики. Оттава активно долучилася до ініціатив Альянсу у Східній Європі, розгорнувши місію у Латвії в рамках передової присутності НАТО. Це не

лише зміцнило канадсько-американське партнерство, а й підкреслило, що Канада готова діяти у ширшому трансатлантичному контексті, зберігаючи водночас баланс між глобальними і регіональними інтересами.

У період президентства Дональда Трампа (2017–2021) виникали певні напруженості, зокрема через питання оборонних витрат у НАТО та підхід до багатосторонності. Проте стратегічний фундамент канадсько-американської співпраці у сфері безпеки залишився стабільним. З приходом адміністрації Джо Байдена відбулося відновлення акценту на союзницьких відносинах, що дало можливість Оттаві й Вашингтону скоординувати позиції щодо Арктики, зміни клімату та спільної протидії гібридним загрозам.

Російське повномасштабне вторгнення в Україну у 2022 році стало ще одним каталізатором зміцнення безпекового партнерства між Канадою та США. Канада збільшила оборонні витрати, оголосила про масштабні інвестиції у Збройні сили та підтвердила курс на модернізацію оборонних структур, зокрема у співпраці з американськими партнерами. Арктика в цьому контексті набула особливого значення як зона стратегічної конкуренції з Росією, що змусило Оттаву ще активніше інтегрувати оборонні стратегії з Вашингтоном.

Таким чином, у 2010–2025 рр. канадсько-американські відносини у сфері безпеки та оборони поєднують традиційне партнерство в НАТО та НОРАД із новими вимірами – кібербезпекою, кліматичними ризиками та протидією авторитарним державам. Попри асиметрію сил, Канада прагне позиціонувати себе не лише як молодшого союзника США, а й як самостійного актора, що поєднує захист національного суверенітету (особливо у Північному регіоні) з активною участю у багатосторонніх ініціативах, тим самим підтверджуючи власну унікальну роль у глобальній архітектурі безпеки.

Таким чином, північний вектор став невід’ємною частиною еволюції зовнішньої політики Канади. Він відображає прагнення держави поєднувати національні інтереси з багатостороннім підходом, зміцнювати власний суверенітет в умовах конкуренції за ресурси та водночас виступати ініціатором міжнародного діалогу. У сучасних умовах Арктика перетворюється на простір, де Канада прагне

поєднати безпекові інтереси, економічний розвиток і дипломатію, використовуючи її як ключовий інструмент своєї зовнішньополітичної стратегії.

Арктичний напрям зовнішньої політики Канади є одним із ключових у системі забезпечення національної безпеки. З огляду на багаті природні ресурси, стратегічні транспортні шляхи та геополітичне значення регіону, Канада стикається з низкою територіальних суперечок із сусідніми державами. В табл.2.4 узагальнено основні напрями конфліктних питань.

Арктичні суперечки Канади з провідними державами регіону відображають складність балансу між національними інтересами та міжнародним правом. Хоча більшість питань перебуває у стадії дипломатичних дискусій, потенціал конфліктності зберігається. Участь Канади в багатосторонніх механізмах, зокрема в Арктичній Раді та в рамках ООН, є ключовим чинником для зниження напруженості та пошуку компромісних рішень, що формує сучасні особливості її зовнішньої політики на Півночі.

Таблиця 2.4

Ключові арктичні суперечки Канади

Держава-сусід	Суть суперечки	Ключові аргументи сторін	Поточний стан / наслідки
США	Північно-Західний прохід та морські кордони в Арктиці, зокрема в районі Аляски та канадської Юкон	- Канада: вважає прохід внутрішніми водами та наполягає на своєму суверенітеті. - США: розглядають прохід як міжнародний водний шлях, відкритий для вільного судноплавства.	Наявність угод щодо військової співпраці (2002 р.), але суперечка офіційно не врегульована. Залишається потенційною точкою напруженості.
Данія	Приналежність острова Ганса між Канадою та Гренландією	- Канада: посиляється на історичну належність острова Британії, колишній метрополії Канади. - Данія: аргументує географічною близькістю острова до Гренландії.	Тривала суперечка, однак останні роки відзначаються кроки до врегулювання шляхом переговорів і спільних заяв про мирне вирішення питання.
Росія	Розподіл континентального шельфу Північного Льодовитого океану	- Канада: претендує на контроль над прилеглими арктичними територіями. - Росія: заявляє, що шельф є продовженням	Продовжується конкуренція в рамках Комісії ООН з кордонів континентального шельфу. Суперечка не загострюється до

		Сибірської платформи, аргументуючи це даними експедиції «Арктика-2007».	військового рівня, проте зберігає потенціал ризику.
--	--	---	---

Джерело: [35]

У випадку зі США головним осередком напруження є питання статусу Північно-Західного проходу. Канада трактує його як внутрішні води, що підпадають під її повний суверенітет, тоді як Вашингтон послідовно наполягає на міжнародному статусі маршруту, відкритого для вільного судноплавства. Така позиція США відображає ширші стратегічні цілі – підтримку принципу «свободи морів» як основи глобального порядку, що відповідає їхнім морським і торговельним інтересам. Водночас для Канади ця суперечка має не лише юридичний, а й ідентифікаційний вимір: визнання проходу міжнародним водним шляхом може поставити під сумнів її претензії на контроль за значною частиною Арктики. Хоча на практиці обидві держави намагаються уникати конфронтації, обмежуючись співпрацею у сфері військової безпеки та пошуково-рятувальних операцій, сам факт відсутності остаточного врегулювання залишає потенціал для нових загострень у майбутньому.

Суперечка з Данією щодо приналежності острова Ганса є менш масштабною з точки зору ресурсного чи геополітичного значення, проте вона показова у контексті арктичної політики Канади. Обидві сторони мають аргументи, що ґрунтуються на історичних і географічних підставах, але у реальності суперечка тривалий час виконувала радше символічну функцію, підкреслюючи прагнення держав закріпити свій вплив у регіоні. Останні кроки до мирного врегулювання через переговори демонструють, що у випадках, де ставки відносно невисокі, сторони схильні обирати компромісний підхід, аби уникнути непотрібної ескалації. Це також свідчить про певну зрілість арктичної дипломатії, яка орієнтована на довгострокове співіснування.

Найбільш складним та потенційно небезпечним є питання розподілу континентального шельфу з Росією. Обидві держави прагнуть розширити свої права на арктичні території, багаті на ресурси, та використовують наукові аргументи для обґрунтування претензій у Комісії ООН з кордонів континентального шельфу. Хоча суперечка офіційно не переходить у військову площину, сама активність Росії в регіоні – включаючи демонстративні акції на кшталт встановлення прапора на дні

океану у 2007 році – створює ризик зростання напруженості. Для Канади це означає необхідність балансувати між відстоюванням своїх прав і збереженням стабільності в регіоні, що особливо важливо в умовах загострення глобальної конкуренції та поступової милітаризації Арктики.

Загалом аналіз показує, що арктичні суперечки Канади є частиною більш широкого контексту: зіткнення регіональних інтересів із глобальними, боротьби між принципом суверенітету та універсальними нормами міжнародного морського права, а також конкуренції між союзницькими відносинами та стратегічними розбіжностями. Вони демонструють асиметрію сил: США і Росія мають ширші інструменти впливу та потужнішу військову присутність, тоді як Канада змушена відстоювати свої позиції здебільшого дипломатичними і правовими методами. Водночас сама наявність цих суперечок підкреслює, що Арктика є не лише простором співпраці, але й полем боротьби за майбутні стратегічні вигоди, і для Канади утримання балансу між союзницькою інтеграцією та національними інтересами буде визначальним викликом найближчих десятиліть.

У межах еволюції зовнішньої політики Канада поступово почала приділяти дедалі більше уваги азійсько-тихоокеанському вектору, визнаючи його важливість для власного економічного добробуту та геополітичної ваги. Розширення співпраці з країнами АТР стало для Оттави стратегічним пріоритетом, адже саме цей регіон перетворюється на один із нових центрів світового розвитку.

Канада активно прагнула брати участь у ключових регіональних структурах, серед яких – АСЕАН та АТЕС. Участь в АТЕС, створеній для стимулювання економічної інтеграції, дала можливість Оттаві долучитися до процесів формування єдиного ринку товарів, капіталів і технологій. Основи співпраці були закладені ще на початку 1990-х років, а стратегічною метою стало створення зони вільної торгівлі в АТР до 2020 р.

У відносинах із АСЕАН Канада робила акцент не лише на економічному співробітництві, а й на питаннях безпеки. Використовуючи щорічні наради та діалоги партнерів, Оттава наполягала на багатосторонньому підході до розв'язання регіональних викликів. У 1994 р. це сприяло створенню Регіонального форуму

АСЕАН, де Канада виступила як послідовний прихильник запобігання загрозам безпеці в регіоні. Важливим кроком стала також ініціатива 2012 р. зі створення Канадсько-АСЕАНської Ділової ради, яка мала сприяти розвитку приватного сектору, торгівлі й інвестицій.

Сучасні особливості політики Канади в АТР визначаються як поєднанням економічних, так і безпекових пріоритетів. Оттава розглядає регіон як перспективний простір для диверсифікації своїх зовнішніх ринків, а також як арену, де необхідно зберігати баланс між ключовими гравцями – США, Китаєм, Японією, Австралією та Новою Зеландією. З огляду на швидкий соціально-економічний розвиток АТР, Канада вибудовує політику довгострокового партнерства, намагаючись поєднати економічні вигоди з внеском у регіональну стабільність. Азійсько-тихоокеанський регіон поступово перетворився на один із ключових напрямів зовнішньої політики Канади. Від перших економічних контактів до сучасного стратегічного партнерства відбувалася трансформація, яка відображала як зміну глобального балансу сил, так і потребу Оттави диверсифікувати зовнішньоекономічні зв'язки. Табл. 2.5 демонструє основні етапи цієї еволюції.

Таблиця 2.5

Етапи еволюції відносин Канади з АТР

Етап	Період	Характеристика	Основні досягнення
Початкове залучення	1970–1980-ті рр.	Пошук нових ринків збуту, перші контакти з країнами АТР, приєднання до діалогу з АСЕАН.	Визнання важливості регіону для економічної диверсифікації Канади.
Інституційне оформлення співпраці	1990-ті рр.	Участь у створенні регіональних організацій та механізмів інтеграції.	Підписання Сеульської декларації (1991), Осацької програми дій (1995), активна робота в АТЕС та АСЕАН.
Розширення економічної взаємодії	2000-ті рр.	Поглиблення торгівлі та інвестицій, акцент на енергетиці, транспорті, технологіях.	Збільшення товарообігу з країнами АТР, формування довгострокових торговельних відносин.
Комплексне стратегічне партнерство	2010-ті рр. – сьогодні	Поєднання економічної співпраці з безпековим виміром; акцент на регіональній стабільності та політичному діалозі.	Створення Канадсько-АСЕАНської Ділової ради (2012), активна участь у Регіональному форумі АСЕАН, позиціонування Канади як учасника багатосторонніх безпекових дискусій.

Джерело: [35]

Еволюція відносин Канади з Азійсько-Тихоокеанським регіоном (АТР) демонструє поступовий перехід від епізодичних економічних контактів до формування комплексного стратегічного партнерства, яке охоплює не лише торгівлю, але й політичний та безпековий виміри. Критичний аналіз цієї динаміки дозволяє зрозуміти, як змінювалася роль Канади у регіоні під впливом глобальних трансформацій, внутрішньої потреби у диверсифікації зовнішньої політики та зростання значення АТР як одного з центрів світового розвитку.

На початковому етапі (1970–1980-ті роки) Канада лише починала формувати своє бачення азійського напрямку. Основним мотивом виступав пошук нових ринків збуту, оскільки традиційна орієнтація на США та Європу дедалі більше демонструвала свої обмеження. Важливим досягненням цього періоду стало усвідомлення того, що АТР має стати невід’ємною частиною стратегії економічної диверсифікації. Однак реальна участь Канади залишалася обмеженою: співпраця здебільшого носила декларативний характер, а відсутність системної політики не дозволяла Оттаві претендувати на вагомий вплив у регіоні.

У 1990-ті роки почалося інституційне оформлення відносин. Канада активно приєднується до регіональних організацій і бере участь у розбудові інтеграційних механізмів, зокрема у рамках АТЕС та діалогу з АСЕАН. Підписання Сеульської декларації (1991) та Осацької програми дій (1995) відображало намагання Канади закріпити свою присутність у регіональних процесах. Водночас критики відзначають, що попри формальну активність, вплив Канади залишався обмеженим через конкуренцію з більш потужними гравцями – США, Японією, Китаєм, а також через відсутність довгострокової стратегії щодо азійського напрямку.

2000-ті роки стали періодом розширення економічної взаємодії. Канада поступово збільшувала товарообіг з країнами АТР, роблячи ставку на співпрацю у сферах енергетики, транспорту та технологій. Цей етап позначився прагматичністю: Оттава намагалася використати динамічний розвиток регіону для просування власних економічних інтересів. Проте така політика мала і свої слабкі сторони. Орієнтація переважно на економічний вимір обмежувала роль Канади у політичних і безпекових процесах, що призводило до певної «одновимірності» її присутності в регіоні.

Лише у 2010-ті роки відносини почали набувати ознак комплексного стратегічного партнерства. Канада поєднує економічну співпрацю з активнішою участю у багатосторонніх безпекових і політичних дискусіях. Важливим досягненням цього періоду стало створення Канадсько-АСЕАНської Ділової ради (2012), яка інституціоналізувала економічний діалог і надала йому більш системного характеру. Паралельно Оттава активізувала роботу у Регіональному форумі АСЕАН, прагнучи позиціонувати себе не лише як торговельного партнера, а й як державу, здатну робити внесок у регіональну стабільність. Однак критичний аспект полягає у тому, що Канада все ще стикається з труднощами у посиленні свого авторитету: на відміну від Китаю чи США, вона не має достатнього військово-політичного впливу, аби стати одним із ключових гарантів безпеки в АТР.

Період 2010–2025 років став якісно новим етапом розвитку зовнішньополітичної стратегії Канади в Азійсько-Тихоокеанському регіоні (АТР), який вирізняється зміщенням акцентів від суто економічної взаємодії до багатовимірної політики, що поєднує безпекові, дипломатичні, інституційні та ціннісні аспекти. У цей час Канада усвідомила, що її довгострокове економічне зростання та геополітичний вплив неможливі без активної присутності в регіоні, який став одним із головних центрів світового розвитку.

Важливою віхою стало ухвалення у 2022 році «Індо-Тихоокеанської стратегії» – першої масштабної програми, яка системно визначила пріоритети Канади в регіоні. Вона передбачає понад 2,3 млрд доларів інвестицій у розвиток відносин з країнами АТР, що охоплює чотири ключові напрями: економіку, безпеку, дипломатію та культурно-гуманітарні зв'язки. Фактично стратегія стала відповіддю на глобальні геополітичні зміни, серед яких – посилення конкуренції США та Китаю, зростання ролі регіональних організацій (АСЕАН, АТЕС), а також нові виклики, пов'язані з кіберзагрозами, кліматичними змінами та нестабільністю в Індо-Тихоокеанському просторі.

Особливу увагу стратегія приділяє диверсифікації партнерств. Канада посилює співпрацю з Японією та Південною Кореєю у сфері інноваційних технологій, «зелених» рішень та оборонної політики. Індія розглядається як перспективний

партнер у сфері торгівлі, інвестицій і безпеки, що дозволяє Канаді зменшувати залежність від китайського ринку. Щодо АСЕАН, то Канада активно підтримує формати багатосторонньої співпраці, зокрема Регіональний форум АСЕАН із безпеки, позиціонуючи себе як «позарегіонального, але відповідального гравця».

Водночас відносини з Китаєм у 2010–2025 роках зазнали суттєвого охолодження. Якщо у 2010-х рр. Канада намагалася поглибити економічні контакти з Пекіном, то після інцидентів із затриманням фінансової директорки Huawei Мен Ваньчжоу та арештом канадських громадян у КНР (2018 р.) відносини стали напруженими. Поглиблює протиріччя й різне бачення питань прав людини, верховенства права та безпеки у Південно-Китайському морі. Таким чином, Китай із ключового економічного партнера поступово перетворився на фактор ризику, що стимулює Канаду до активнішого пошуку альтернативних зв'язків у регіоні.

Ще одним важливим аспектом стало посилення безпекового виміру співпраці. Канада все більше залучається до регіональних безпекових діалогів, розширює участь у миротворчих ініціативах, акцентує увагу на протидії кіберзлочинності та захисті критичної інфраструктури. Значне місце відводиться морській безпеці, адже контроль за морськими шляхами АТР є ключовим для глобальної торгівлі. Це поєднується із прагненням Канади підтримувати свободу судноплавства, що зближує її позиції з США, Японією та Австралією.

Окремим виміром стала ціннісна дипломатія: Канада намагається поєднати економічні інтереси з просуванням демократичних стандартів, гендерної рівності, захисту прав людини та боротьби зі змінами клімату. Такий підхід формує для Оттави складний баланс – з одного боку, потреба забезпечувати доступ до динамічних ринків АТР, а з іншого – небажання відмовлятися від власних принципів у міжнародних відносинах.

Таким чином, сучасний етап співпраці Канади з АТР можна визначити як перехід від вузькоекономічного партнерства до всеосяжної багатовимірної взаємодії. У 2010–2025 роках Канада дедалі чіткіше позиціонує себе як «середню державу», яка прагне бути не лише торговельним партнером, але й активним учасником безпекових, дипломатичних та інституційних процесів. Це дає їй змогу претендувати на роль

посередника та стабілізатора у формуванні нової архітектури Індо-Тихоокеанського регіону.

Зовнішньополітична стратегія Канади традиційно будувалася на тісній інтеграції зі Сполученими Штатами Америки. Географічна близькість, економічна взаємозалежність та спільна безпекова парадигма у рамках НАТО робили США головним орієнтиром канадської дипломатії. Проте останні події, пов'язані з поверненням до влади адміністрації Дональда Трампа у 2025 році, стали переломним моментом у визначенні пріоритетів Оттави. Заяви американського президента про універсальні тарифи на канадський імпорт, вимоги «сплати боргу» за НАТО та навіть риторика щодо потенційної анексії Канади трансформували суспільні й політичні наративи, створивши підґрунтя для переорієнтації зовнішньої політики країни [37].

Нова ситуація фактично зруйнувала концепцію Канади як «молодшого партнера» Сполучених Штатів. За результатами опитувань Angus Reid, понад 60% канадців після повернення тарифної політики «America First» почали сприймати США не як надійного союзника, а як потенційний ризик для національної безпеки та економіки. Це означає появу якісно нового суспільного консенсусу, який підштовхує уряд до диверсифікації зовнішньополітичних і зовнішньоекономічних векторів [37].

Важливою рисою сучасної політики Оттави стає прагнення до геополітичної емансипації. Відхід від ролі залежного союзника США проявляється у формуванні нових стратегічних альянсів з Європейським Союзом, а також у поглибленні співпраці в Азійсько-Тихоокеанському регіоні. Таким чином, Канада намагається не лише компенсувати економічні втрати, але й закріпити статус самостійного глобального актора.

Основою «європейського розвороту» Канади стала Угода про вільну торгівлю СЕТА, підписана у 2016 році. Скасування тарифів дозволило канадському експорту до ЄС зростати високими темпами: лише за перші три роки товарообіг збільшився на 65%, а торгівля послугами – на 73%. До 2024 року загальний обсяг взаємної торгівлі сягнув 75,6 млрд євро, при цьому Канада посіла 12-те місце серед ринків збуту ЄС. Показово, що структура експорту зазнала якісних змін: зросла частка «зеленої»

енергетики, водню та критичних мінералів, які стали стратегічно важливими для енергетичного переходу Європи [37].

У безпековій сфері важливою віхою стало приєднання Канади до проєкту PESCO Military Mobility у 2021 році, що забезпечило канадським підрозділам у Європі швидший і безперешкодний транзит через кордони ЄС. Подальший розвиток співпраці відбувся у 2023 році під час саміту в Сент-Джонсі, коли було започатковано Green Alliance – рамкову угоду щодо спільної кліматичної політики та синхронізації вуглецевих тарифів. У тому ж пакеті були домовленості про цифрове партнерство, яке розглядається як протизвага китайським технологіям 5G [37].

Ще одним важливим кроком стала асоціація Канади до дослідницьких програм Horizon Europe у 2024 році. Це дозволило канадським науковим установам не лише брати участь у грантових проєктах, але й очолювати міжнародні консорціуми, що фактично інтегрувало Канаду до європейського науково-інноваційного простору.

У 2025 році зовнішньополітичний курс набув виразно безпекового виміру. Після початку тарифної війни зі США Оттава погодилася на участь у ініціативі ReArm Europe, що передбачає мобілізацію 800 млрд євро на переозброєння ЄС до 2030 року. Планується локалізація виробництва систем ППО та БПЛА у Квебеку та Онтаріо, що одночасно зміцнить оборонну спроможність Канади та розширить промислові можливості європейського оборонного ринку.

У вересні 2025 року було укладено Угоду про безпекове й оборонне партнерство між Канадою та ЄС, що створює основу для довгострокового діалогу у сфері безпеки й оборони. Документ відкриває Канаді шлях до участі у програмі SAFE та механізмі ReArm Europe, створюючи нові замовлення для національної оборонної промисловості [37].

На основі аналізу можна виокремити ключові риси сучасної канадської зовнішньої політики (рис.2.2)

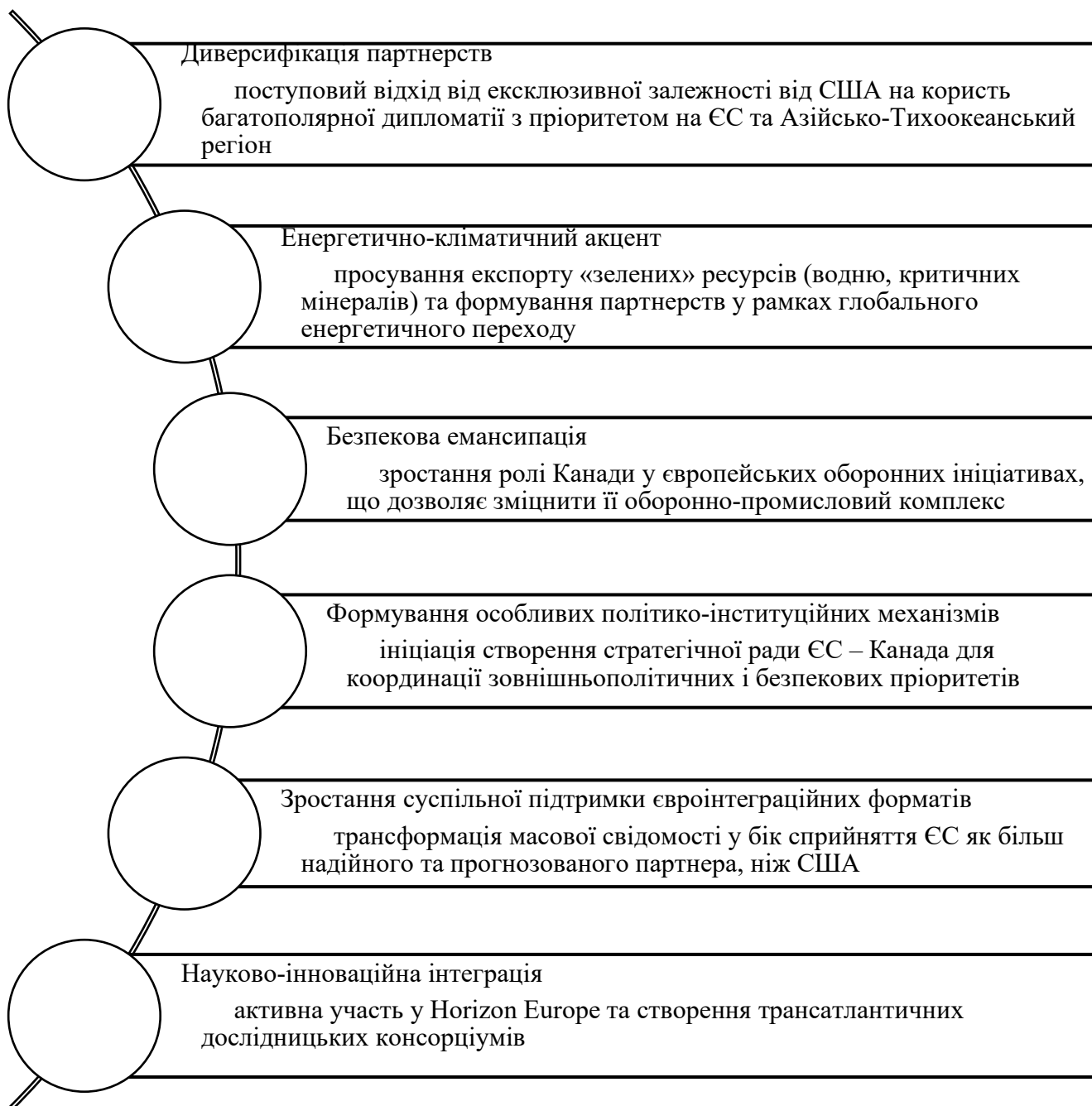

Рис.2.2 Ключові риси сучасної канадської зовнішньої політики

Джерело: створено на основі власних узагальнень

Сучасна зовнішня політика Канади характеризується різким зсувом від традиційної «північноамериканської моделі» до «трансатлантичної інтеграції з Європейським Союзом». Політика США у дусі «America First» парадоксально сприяла формуванню найтіснішого за всю історію партнерства між Канадою та ЄС. Попри правові обмеження щодо повноцінного членства, поступове нарощування

інтеграційних форматів у сфері торгівлі, безпеки, науки та цифрової економіки створює умови, за яких формальний статус стає другорядним.

Таким чином, Канада стає прикладом держави, яка в умовах глобальної нестабільності використовує кризові фактори для трансформації власної зовнішньої політики, посилення економічної та безпекової суб'єктності й формування нового типу трансатлантичної співпраці.

2.2. Основні пріоритети Канади у міжнародних відносинах (США, ЄС, ООН, НАТО та ін.)

Розглядаючи зовнішню політику Канади, варто наголосити, що одним із ключових концептуальних підходів, який визначив її місце у світі, стала концепція «середньої держави» (middle power). Вона істотно вплинула на формування канадської національної ідентичності, а також на статус країни як важливого, проте не домінуючого, актора міжнародних відносин у другій половині XX ст. Її елементи й сьогодні залишаються актуальними, визначаючи орієнтири співпраці Канади з провідними міжнародними партнерами та організаціями.

Серед основних пріоритетів зовнішньої політики Канади слід виокремити дотримання принципів мирного співіснування, підтримку мультикультуралізму та просування толерантності. Ці цінності стали складовими канадської дипломатії й дозволяють країні виступати посередником у розв'язанні глобальних проблем. Участь Канади у міжнародних ініціативах і програмах забезпечує їй авторитет серед партнерів як держави, що прагне до колективної безпеки та стабільного розвитку.

Засади канадської зовнішньої політики реалізуються через інструменти «м'якої сили», концепцію «безпеки особи» та активну багатосторонню дипломатію. Використання цих механізмів сприяє просуванню національних інтересів Канади у світовій політиці шляхом діалогу й партнерства. Серед ключових майданчиків для реалізації такого підходу виступають міжнародні організації – насамперед ООН та НАТО, де Канада відіграє роль активного прихильника багатостороннього врегулювання конфліктів, розвитку миротворчих місій та захисту прав людини.

Особливе значення у зовнішньополітичній стратегії Канади займають відносини зі Сполученими Штатами Америки – найближчим стратегічним союзником і партнером у сфері економіки та безпеки. Не менш важливими є відносини з Європейським Союзом, у межах яких Канада просуває співпрацю у сфері торгівлі, кліматичної політики, цифрової безпеки та зміцнення демократичних інститутів. Активна участь Канади у діяльності НАТО підкреслює її готовність робити внесок у колективну оборону, тоді як взаємодія з ООН демонструє прагнення підтримувати глобальну стабільність, розв'язувати гуманітарні кризи та брати участь у міжнародному розвитку.

Інституційно реалізацію зовнішньої політики Канади забезпечують ключові державні органи: Глава уряду, Парламент та Міністерство закордонних справ. Їхня діяльність спрямована на формування стратегічних рішень, розвиток економіки, налагодження ефективних дипломатичних контактів та посилення позицій Канади у відносинах з основними міжнародними партнерами й організаціями.

Головним стратегічним партнером Канади у сфері міжнародних відносин залишаються Сполучені Штати Америки. Дві країни об'єднує найдовший у світі сухопутний кордон протяжністю близько 9 тисяч кілометрів, що зумовлює необхідність тісної співпраці у сфері безпеки та захисту територіальної цілісності. Яскравим прикладом цього є функціонування Об'єднаної системи аерокосмічної оборони (NORAD). Канадсько-американське партнерство має унікальний характер, адже ґрунтується на спільних цінностях, економічній інтеграції, а також взаємодії у сферах оборони та безпеки. Водночас обидві країни входять до оновленої угоди про вільну торгівлю CUSMA, яка є одним із найбільших торговельних партнерств у світі та створює сотні тисяч робочих місць [38].

Важливим кроком у зміцненні двосторонніх відносин стала Дорожня карта Оновленого Партнерства між США та Канадою, підписана 23 лютого 2021 року (The Roadmap for a Renewed U.S.-Canada Partnership). Її пріоритетами визначено боротьбу з наслідками пандемії, протидію кліматичним змінам, розвиток міжнародного економічного співробітництва та спільну реакцію на сучасні виклики, зокрема військову агресію росії проти України. Крім того, Канада та США координують дії у

рамках провідних міжнародних організацій – НАТО, ООН, Групи Семи, Групи Двадцяти, СОТ, ОЕСР та Організації Американських Держав [39].

У європейському напрямі одним із головних партнерів Канади є Велика Британія. Відносини між двома державами спираються на історичні зв'язки в межах Співдружності Націй, а також на багаторівневу взаємодію у сфері безпеки, економіки, науки та культури. Обидві країни входять до НАТО, ООН, Групи семи та Групи двадцяти, що посилює їхнє партнерство у протидії глобальним викликам. Після виходу Великої Британії з Європейського Союзу було укладено Угоду про безперервність торгівлі між Канадою та Великою Британією (Canada-United Kingdom Trade Continuity Agreement), яка набрала чинності 1 квітня 2021 року й діятиме до завершення переговорів про повноцінну угоду про вільну торгівлю, розпочатих 24 березня 2022 року [38]. Водночас ще у 2017 році держави підписали Меморандум про взаєморозуміння у сфері науки, технологій та інновацій, що підтверджує стратегічний характер їх співпраці [39; 40].

Крім того, важливим вектором зовнішньої політики Канади залишається розвиток співпраці з Європейським Союзом. На основі Угоди про всеосяжну економічну та торговельну співпрацю (СЕТА) Канада активно взаємодіє з ЄС у сфері торгівлі, інвестицій, охорони навколишнього середовища та захисту демократичних інституцій. Така співпраця має стратегічний характер, адже дозволяє Канаді диверсифікувати економічні зв'язки, зменшуючи залежність від північноамериканського ринку [40].

Значну увагу Канада приділяє й багатостороннім організаціям, зокрема ООН та НАТО. Як активний член НАТО, Канада бере участь у колективній обороні та миротворчих місіях, а у рамках ООН підтримує міжнародний мир, гуманітарні програми та розвиток системи захисту прав людини. Участь у цих організаціях дозволяє Канаді посилювати глобальну присутність та просувати власні цінності через багатосторонні механізми співробітництва.

Таким чином, основні пріоритети Канади у міжнародних відносинах вибудовуються на поєднанні стратегічних двосторонніх партнерств зі США, Великою Британією та ЄС із активною участю у глобальних організаціях – НАТО, ООН та

інших. Такий підхід забезпечує державі ефективне просування власних інтересів у світі на основі спільних цінностей, колективної безпеки та міжнародної стабільності [40].

Зовнішньополітична стратегія Канади базується на поєднанні двосторонніх відносин із ключовими державами та активній участі у багатосторонніх організаціях. Такий підхід дозволяє державі одночасно забезпечувати власні національні інтереси та робити внесок у вирішення глобальних проблем. Таблиця 2.6 демонструє головні вектори міжнародної взаємодії Канади.

Таблиця 2.6

Основні пріоритети Канади у міжнародних відносинах

Партнер / Організація	Ключові напрями співпраці	Приклади реалізації
США	Безпека, оборона, економіка, торгівля	NORAD; угода CUSMA; «Дорожня карта Оновленого Партнерства» (2021)
ЄС	Торгівля, демократія, права людини, екологія	Угода СЕТА; спільні ініціативи у сфері кліматичної політики та цифрової безпеки
НАТО	Колективна оборона, миротворчі місії, протидія загрозам	Участь у східноєвропейських місіях Альянсу; підтримка України у межах НАТО
ООН	Миротворчість, гуманітарна допомога, права людини	Участь у миротворчих операціях; фінансування гуманітарних програм; просування концепції «безпеки особи»

Джерело: [39]

Отже, співпраця зі Сполученими Штатами Америки є для Канади першочерговим зовнішньополітичним вектором. Цьому сприяють не лише географічні чинники (наявність найдовшого сухопутного кордону у світі), а й потужна економічна інтеграція. США є головним торговельним партнером Канади, а їхня взаємодія у сфері оборони (зокрема через NORAD) формує основу північноамериканської безпеки. Підписання «Дорожньої карти Оновленого Партнерства» у 2021 р. додало нових пріоритетів співпраці – боротьба зі зміною клімату, відновлення після пандемії та протидія агресивній політиці росії.

Відносини з Європейським Союзом мають стратегічний характер і є важливим інструментом диверсифікації зовнішньоекономічних зв'язків Канади. Завдяки угоді СЕТА Канада отримала розширений доступ до європейських ринків, що зменшує залежність від північноамериканського регіону. Крім того, ЄС і Канада активно

співпрацюють у питаннях захисту прав людини, розвитку демократичних інституцій, а також у сфері кліматичної та цифрової політики, що формує новий вимір їхнього партнерства.

Участь у НАТО дає Канаді змогу залишатися активним учасником глобальної системи колективної безпеки. Членство в Альянсі не лише підкріплює власну обороноздатність держави, а й дозволяє брати участь у врегулюванні кризових ситуацій у Європі та за її межами. Зокрема, Канада відіграє помітну роль у східноєвропейському напрямку діяльності НАТО, а також у підтримці України, що відповідає її інтересам щодо збереження стабільності міжнародного порядку [41].

У межах ООН Канада традиційно позиціонує себе як «середня держава» (middle power), здатна впливати на міжнародні процеси через інструменти «м'якої сили». Її пріоритетами залишаються миротворчість, захист прав людини та гуманітарна допомога. Канадська дипломатія активно просуває концепцію «безпеки особи» як один із ключових елементів глобальної стабільності, що збігається з цінностями міжнародної організації.

Таким чином, міжнародні пріоритети Канади формуються у площині збалансованого поєднання двосторонніх і багатосторонніх відносин. Взаємодія зі США гарантує економічну та оборонну основу її зовнішньої політики; співпраця з ЄС розширює горизонти у сфері торгівлі та демократичних реформ; членство в НАТО забезпечує участь у глобальній безпековій архітектурі; а діяльність в ООН дозволяє Канаді залишатися вагомим морально-політичним актором на світовій арені.

Канада в процесі реалізації безпеково-оборонної політики в рамках двостороннього та багатостороннього співробітництва керується не лише власними національними інтересами, а й глобальними завданнями, оскільки прагне сприяти формуванню безпечного міжнародного середовища. Це визначає активну участь Канади у співпраці зі стратегічними партнерами – США, ЄС, НАТО та ООН.

З економічної точки зору Канада є розвиненою країною зі стійкою промисловою базою, де ключові позиції займають нафтогазовий сектор, автомобільна промисловість та виробництво обладнання [42]. У сфері зовнішньоекономічних відносин важливим залишається партнерство зі США. Взаємозалежність двох

економік характеризується високим рівнем асиметрії: у 2019 р. на США припадало близько 57% імпорту та 73% експорту канадських товарів. У 2021 р. обсяг двосторонньої торгівлі товарами й послугами перевищив 1 трильйон доларів США [38]. Хоча Канада поступово намагається диверсифікувати зовнішньоекономічні зв'язки, саме США залишаються ключовим стратегічним партнером.

Серед інших держав Північної Америки важливе місце займає Мексика. Економічні відносини між країнами значно посилилися після підписання NAFTA (нині – CUSMA). У 2021 р. двостороння торгівля перевищила 41 млрд доларів США, де імпорт із Мексики становив близько 33 млрд, а експорт Канади – 8 млрд [38]. Мексика є третім за значенням партнером Канади у сфері торгівлі (після США та Китаю), а провідними секторами співпраці виступають енергетика, видобувна промисловість, виробництво транспортних засобів і сільське господарство.

Не менш важливим для Канади є партнерство з Європейським Союзом. У рамках Угоди про всеосяжну економічну і торговельну співпрацю (СЕТА) сторони забезпечили майже повне скасування митних бар'єрів, що сприяло зростанню обсягів двосторонньої торгівлі. Станом на 2025 рік ЄС залишається другим найбільшим торговельним партнером Канади після США, а співпраця поширюється не лише на економіку, а й на енергетичну безпеку, цифрову трансформацію та спільну підтримку України у війні проти російської агресії [43].

Канада також залишається активним членом НАТО, посилюючи оборонні спроможності Альянсу. Починаючи з 2017 року, канадські війська очолюють бойову групу передової присутності НАТО в Латвії, а у 2025 році Канада оголосила про додаткове збільшення свого контингенту та інвестицій у військову інфраструктуру на східному фланзі. Це є частиною більш широкої стратегії зміцнення колективної безпеки та протидії новим викликам, пов'язаним із гібридними загрозами та кібербезпекою [44].

Щоб краще зрозуміти структуру міжнародних відносин Канади у 2025 році, доцільно виокремити її ключові пріоритети в рамках співпраці з основними партнерами та міжнародними організаціями. Взаємодія Канади із США, ЄС, НАТО та ООН має різний характер – від безпекового та оборонного до торговельно-

економічного та гуманітарного. У табл. 2.7 систематизовано головні напрями співпраці, що дозволяє наочно продемонструвати баланс між національними інтересами Канади та її внеском у глобальну безпеку й розвиток.

Таблиця 2.7

Пріоритети Канади у відносинах із США, ЄС, НАТО та ООН у 2025 році

Партнер / Організація	Основні напрями співпраці	Пріоритети 2025 року
США	Торгівля, енергетика, технології, безпека	Поглиблення економічної інтеграції, диверсифікація ринків, співпраця у сфері «зеленої» енергетики, координація оборонних стратегій
ЄС	Торгівля (СЕТА), цифрова трансформація, кліматична політика	Розвиток стратегічного партнерства у сфері енергетичної безпеки, підтримка України, узгодження стандартів «зеленої» економіки
НАТО	Колективна оборона, протидія гібридним загрозам, військова присутність у Східній Європі	Збільшення канадського контингенту в Латвії, посилення кібербезпеки, інвестиції у військову інфраструктуру
ООН	Миротворчі операції, гуманітарна допомога, розвиток	Надання допомоги Україні, Африці та Близькому Сходу, зміцнення ролі Канади як держави-медіатора, участь у глобальних екологічних ініціативах

Джерело: створено на основі власних узагальнень

З представленої систематизації видно, що у 2025 році Канада прагне поєднати економічну стабільність із безпековою та гуманітарною активністю на міжнародній арені.

США залишаються найважливішим стратегічним партнером, але Канада прагне уникати надмірної залежності, зосереджуючись на «зеленій» енергетиці та інноваційних технологіях.

ЄС для Канади є не лише торговельним, а й політичним партнером, з яким вона формує єдину позицію у підтримці України, що є одним із центральних факторів євроатлантичної єдності у 2025 році.

НАТО виступає головною платформою для оборонної політики Канади: від збільшення військової присутності на східному фланзі Альянсу до активної участі у протидії кіберзагрозам.

ООН залишається важливим майданчиком для просування гуманітарних та миротворчих ініціатив, де Канада підсилює свій імідж держави-посередника та активного донора гуманітарної допомоги.

У рамках членства в ООН Канада продовжує відігравати активну роль у підтримці миру, розвитку міжнародної співпраці та реагуванні на глобальні виклики. В історичному контексті Канада була одним із ключових донорів миротворчих операцій, а у 2025 році вона акцентує свою діяльність на гуманітарній допомозі Україні, Африці та Близькому Сходу. Постійні представництва Канади в Нью-Йорку, Женеві, Найробі та Відні залишаються важливими дипломатичними каналами для просування її зовнішньополітичних пріоритетів [41].

Таким чином, сучасні міжнародні відносини Канади визначаються балансом між економічними інтересами та глобальною безпековою відповідальністю. Співпраця із США залишається визначальною, однак все більшої ваги набуває взаємодія з ЄС, активна участь у НАТО та діяльність в рамках ООН. У 2025 році Канада прагне зміцнити свій імідж держави-посередника та надійного партнера, який поєднує внутрішню економічну стабільність із глобальною безпековою та гуманітарною відповідальністю [45].

У 2025 році пріоритети Канади в міжнародних відносинах демонструють тенденцію до зміцнення ролі країни як глобального «середнього гравця» – держави, що не лише слідує за великими центрами сили, а й здатна ініціювати власні рішення у сферах безпеки, економіки та гуманітарного розвитку. Баланс між співпрацею зі США, інтеграцією з ЄС, оборонними зобов'язаннями у НАТО та глобальною діяльністю в ООН формує основу зовнішньої політики Канади у сучасному світі.

Канада, реалізуючи свою зовнішньополітичну стратегію, активно підтримує діяльність Організації Об'єднаних Націй, зокрема через фінансування ключових програм та фондів. Так, у 2021 році вона виділила 85 мільйонів доларів для підтримки миротворчих операцій, проведення спеціалізованих навчань, боротьби з незаконною експлуатацією людей, захисту цивільного населення та внеску до Фонду розбудови миру ООН. Участь Канади в діяльності організації спрямована на протидію глобальним викликам, серед яких бідність, голод, обмежений доступ до якісної медицини та освіти, соціальна та економічна нерівність, проблеми миру та безпеки. Таким чином, активність у рамках ООН дозволяє Канаді поєднувати власні зовнішньополітичні пріоритети з глобальною відповідальністю, акцентуючи увагу не

лише на військових, але й на політичних, економічних та гуманітарних аспектах вирішення сучасних конфліктів [46].

Не менш важливим напрямом для Канади є участь у діяльності Північноатлантичного альянсу. Членство в НАТО дозволяє країні зміцнювати власну безпеку та робити внесок у підтримку стабільності в євроатлантичному просторі. Хоча іноді між Канадою та її ключовими союзниками, насамперед США, виникають суперечності щодо рівня фінансування оборонних зобов'язань чи імміграційної політики, країна продовжує залишатися одним із активних учасників Альянсу.

Канада була серед держав-засновниць НАТО і відіграла ключову роль у формуванні Вашингтонського договору 1949 року, взявши участь у розробці його 14 статей. Тодішній міністр закордонних справ Лестер Пірсон відстоював позицію, що Альянс має бути не лише військовою структурою, а й політичною платформою, яка сприятиме економічним та культурним контактам між державами. Така ідея знайшла відображення у другій статті договору [42].

З часів «холодної війни» Канада брала активну участь у діяльності НАТО, розміщуючи свої військові сили в Європі, а згодом – просуваючи ідею розширеного визначення безпеки, що охоплює й цивільні аспекти. Станом на сьогодні, коли до Альянсу входить 30 країн, Канада зберігає статус важливого учасника, концентруючи зусилля на підтримці міжнародного миру, реагуванні на глобальні виклики, протидії тероризму та незаконній міграції, а також розвитку партнерств з країнами-партнерами НАТО [43].

Значну роль у просуванні інтересів Канади в межах Альянсу відіграє Об'єднана делегація при НАТО, що складається з військової, політичної та оборонної секцій. Вона діє у штаб-квартирі в Брюсселі під керівництвом посла Девіда Енджела та віце-адмірала Скотта Бішопа, які представляють країну в Північноатлантичній раді та Військовому комітеті НАТО. Завдяки цьому Канада забезпечує постійне лобіювання своїх безпекових пріоритетів [38].

Таким чином, участь Канади в ООН та НАТО є взаємодоповнюючими напрямками її зовнішньої політики. Якщо в межах ООН країна акцентує увагу на гуманітарному розвитку, сталому зростанні та миротворчості, то у співпраці з НАТО

вона зосереджена на колективній обороні, реагуванні на кризові ситуації та запобіганні новим загрозам. У поєднанні ці напрями відображають прагнення Канади бути не лише військовим союзником, а й активним учасником формування глобального порядку денного, що охоплює економічні, соціально-політичні та гуманітарні аспекти [38].

У зовнішній політиці Канади особливе місце займають відносини зі Сполученими Штатами Америки. США є головним торговельним партнером, безпековим союзником та ключовим інвестором. Канадсько-американські відносини базуються на принципах стратегічного партнерства та взаємозалежності: понад 70% канадського експорту спрямовується саме на ринок США, а спільні енергетичні, транспортні та інфраструктурні проекти становлять основу інтеграційних зв'язків між країнами. У сфері безпеки Канада координує дії з США через NORAD (Північноамериканське командування протиповітряної оборони), а також у межах НАТО. Попри періодичні суперечки щодо тарифів, екологічної політики чи енергетичних питань, стратегічний союз із США залишається фундаментом канадської зовнішньої політики.

Європейський Союз для Канади є другим за важливістю партнером після США. Підписання та імплементація Угоди про всеосяжну економічну і торговельну угоду (СЕТА) відкрила нові можливості для розширення торговельно-економічних відносин, лібералізації ринку товарів і послуг, а також поглиблення інвестиційної співпраці. Крім того, ЄС і Канада активно взаємодіють у питаннях зміцнення демократичних інституцій, захисту прав людини, «зеленої» трансформації економіки та кліматичної політики. Співпраця у сфері безпеки також посилилася після 2022 року, зокрема у контексті координації військової та фінансової допомоги Україні.

Водночас Канада активно підтримує діяльність Організації Об'єднаних Націй, здійснюючи фінансування програм у сфері миру, гуманітарної допомоги та сталого розвитку. Це дозволяє країні поєднувати власні пріоритети з глобальною відповідальністю, зокрема через участь у миротворчих операціях, боротьбі з бідністю та нерівністю.

Членство в НАТО забезпечує Канаді можливість брати участь у колективній обороні та підтримувати стабільність у євроатлантичному просторі. Канада традиційно розглядає Альянс не лише як військову, а й як політичну платформу для розширення партнерств, обміну досвідом та формування ширшої концепції безпеки.

Таким чином, зовнішньополітичні пріоритети Канади можна охарактеризувати як багатовекторні та взаємодоповнюючі. США залишаються ключовим економічним та безпековим партнером; ЄС - важливим стратегічним союзником у сфері торгівлі, демократії та кліматичної політики; НАТО - гарантом колективної оборони; ООН - інституцією, через яку Канада реалізує глобальну гуманітарну та миротворчу місію. У комплексі ці напрями демонструють прагнення Канади поєднувати прагматичні національні інтереси з глобальною відповідальністю, особливо в умовах загострення міжнародних криз у 2022–2025 роках.

Канада належить до провідних держав сучасного світу і, попри наявність сухопутного кордону лише з однією країною, веде активну зовнішню політику, співпрацюючи у різних сферах із численними партнерами. Сьогоднішній етап її міжнародної діяльності вирізняється значною залученістю до економічних та безпекових відносин насамперед зі США, Мексикою та Великою Британією. Співпраця з цими країнами ґрунтується як на двосторонніх, так і на багатосторонніх угодах, що відкриває нові можливості для розширення зовнішньополітичного та економічного потенціалу Канади.

Особливу роль у цьому контексті відіграє угода CUSMA, яка замінила NAFTA та започаткувала новий етап економічної інтеграції між Канадою, США та Мексикою. Водночас Канада значною мірою залишається залежною від Сполучених Штатів, які виступають її головним партнером не лише у сфері торгівлі, а й у більшості інших напрямів співпраці. Саме тому диверсифікація міжнародних відносин і розвиток партнерств з іншими країнами є стратегічним завданням для Оттави.

Участь Канади в діяльності міжнародних організацій свідчить про її прагнення відігравати активну роль у формуванні нової глобальної архітектури. Представництва держави в ООН і НАТО забезпечують можливість впливати на ключові питання міжнародної безпеки, миру та розвитку. Таким чином, Канада послідовно реалізує

власну зовнішню політику, поєднуючи економічні інтереси з глобальною відповідальністю та активною участю у міжнародних процесах.

2.3. Зовнішня політика Канади у відносинах з Україною

Російсько-українська війна, яка триває з 2014 року, стала серйозним викликом для України, але водночас відкрила нові перспективи для розширення міжнародної співпраці. Одним із найважливіших партнерів у цій боротьбі є Канада, яка від початку конфлікту послідовно підтримує суверенітет і територіальну цілісність України. Канадська зовнішня політика у відносинах з Україною вирізняється комплексним характером допомоги, що охоплює військову, економічну, політичну та гуманітарну складові.

Витоки українсько-канадських взаємин сягають кінця XIX століття, коли почалися хвилі української імміграції до Канади. У подальші десятиліття Канада неодноразово виступала на боці України, підтримуючи прагнення до незалежності. Особливого значення двостороннє партнерство набуло після проголошення незалежності України у 1991 році. Саме Канада першою серед західних держав 2 грудня того ж року визнала її державність, а вже 1992 року було встановлено офіційні дипломатичні відносини. Нині інтереси Канади в Україні представляє Посольство в Києві, а Україна має дипломатичні представництва в Оттаві, Торонто, Едмонтоні та почесне консульство у Ванкувері.

Зовнішньополітична стратегія Канади щодо України базується на спільних цінностях – розвитку демократії, дотриманні прав людини та забезпеченні міжнародної безпеки. Україна посідає важливе місце у торговельно-економічних відносинах Канади, яка входить до числа провідних інвесторів в українську економіку та надає фінансово-технічну допомогу для реформування ключових секторів. Значний внесок мають і гуманітарно-культурні зв'язки: освітні програми, культурні обміни та проекти, що сприяють розширенню міждержавної співпраці.

Важливим елементом канадської зовнішньої політики є військова підтримка України. Канада бере участь у підготовці та модернізації Збройних Сил України, надає техніку та обладнання, що особливо актуально в умовах війни на сході та

повномасштабної агресії Росії. Співпраця активно реалізується і в міжнародних організаціях, зокрема в ООН, НАТО та G7, де Канада виступає адвокатом українських інтересів і ініціює запровадження санкцій проти Росії.

Вагому роль у розвитку зовнішньополітичних пріоритетів Канади щодо України відіграє українська діаспора, чисельність якої перевищує 1,3 млн осіб [47]. Конгрес Українців Канади (КУК) активно підтримує культурні та соціальні ініціативи, захищає права українців у Канаді й впливає на політичні рішення уряду [48].

Після незаконної анексії Криму у 2014 році та початку широкомасштабної війни 2022 року Канада посилила свій зовнішньополітичний курс на підтримку України. У березні 2014 року уряд ухвалив «Положення про спеціальні економічні заходи щодо Росії», запровадивши комплексні санкції – від обмеження торгівлі та інвестицій до заморожування активів російських посадовців і компаній [49]. Водночас Канада здійснює значну фінансову підтримку реформ, виділивши з 2014 року понад 890 млн доларів на забезпечення безпеки та демократичних перетворень [50].

Зовнішня політика Канади реалізується також через міжнародні платформи. Як член G7, НАТО, ООН, ОЕСР та Комонвелту, Канада постійно привертає увагу до російської агресії, виступає за посилення санкцій та координує колективні дії. Зокрема, у 2023 році Канада стала однією з перших країн G7, яка розпочала двосторонні переговори з Україною в межах Спільної декларації G7 на підтримку України, взявши на себе довгострокові зобов'язання щодо безпеки та відбудови [51].

Візити високопосадовців є важливим інструментом зовнішньої політики. Так, 22 вересня 2023 року в Оттаві відбулася зустріч Джастіна Трюдо та Володимира Зеленського, під час якої було підтверджено стратегічне партнерство, домовлено про нові програми безпекової допомоги та участь Канади у відновленні України. У червні 2023 року Трюдо під час візиту до Києва оголосив про пакет військової допомоги на суму понад 650 млн доларів, що включав постачання бронетехніки, підтримку ремонтної інфраструктури Leopard 2 у Польщі, підготовку українських пілотів F-16 та закупівлю систем ППО [52].

Таким чином, зовнішня політика Канади щодо України формується на основі стратегічного партнерства, спільних цінностей та прагнення підтримати українську державність у протистоянні з російською агресією. Вона поєднує політичний, економічний, військовий та гуманітарний виміри, що робить Канаду одним із ключових союзників України на міжнародній арені.

Важливим елементом зовнішньої політики Канади у відносинах з Україною є розвиток торговельно-економічної співпраці. Основою цих відносин стала Угода про вільну торгівлю між Канадою та Україною (CUFTA), що набула чинності у 2017 році. 27 січня 2022 року сторони розпочали переговори щодо її оновлення [53]. Проте широкомасштабна агресія Росії у лютому 2022 року істотно позначилася на двосторонній торгівлі, спричинивши скорочення обсягів експорту та імпорту. За даними бази ООН COMTRADE, канадський експорт до України у 2022 році становив 115,56 млн доларів США, тоді як імпорт з України до Канади сягнув 271 млн доларів. Основу канадського експорту склали броньовані транспортні засоби, риба та морепродукти, фармацевтична продукція, обладнання та приватні пожертви. З України ж найбільше постачалися жири та олії, сталь, залізо та електроніка. Канадські прямі інвестиції в українську економіку у 2022 році досягли 112 млн доларів [54].

У пріоритетах зовнішньої політики Канади щодо України особливе місце займає гуманітарна допомога. Після початку війни уряд Канади, у співпраці з міжнародними та українськими організаціями, посилив підтримку населення, що постраждало від воєнних дій. Допомога спрямовується на забезпечення базових потреб – медичне обслуговування, харчування, житло, водопостачання, санітарію та освіту. Значна увага приділяється психосоціальній підтримці дітей і людей, які пережили травматичний досвід. 25 лютого 2022 року Канадський Червоний Хрест започаткував масштабну кампанію зі збору пожертв для України: початковий обсяг у 10 млн доларів було збільшено до 30 млн. Загалом у 2022 році гуманітарна допомога Канади Україні становила 145 млн доларів [55].

Важливу роль у зміцненні взаєморозуміння відіграє культурно-освітня співпраця. У 2022–2023 роках реалізовувалися культурні проєкти – виставки, концерти, фестивалі, які презентували багатство української та канадської культурної

спадщини. Канадські міста стали майданчиками для українських культурних заходів, а в Україні проводилися виставки канадських митців, що сприяло міжкультурному діалогу. Паралельно розвивається співпраця у сфері освіти: Канада залишається привабливим напрямом для українських студентів, а університети двох країн укладають угоди про спільні програми, організовують академічні обміни та конференції. Це сприяє модернізації навчальних процесів та розширенню зв'язків між освітніми інституціями.

Отже, зовнішня політика Канади у відносинах з Україною поєднує економічну, гуманітарну, культурну та освітню складові. У період російсько-української війни вона набула особливої ваги, адже Канада стала одним із ключових партнерів України у зміцненні економічної стійкості, підтримці населення та збереженні її державного суверенітету на міжнародній арені. Співпраця обох країн є прикладом стратегічного партнерства, що ґрунтується на спільних цінностях і довгострокових інтересах.

Військове співробітництво між Канадою та Україною становить один із ключових напрямів зовнішньої політики Оттави у Східній Європі. Його активізація після 2014 року була зумовлена не лише російською агресією проти України, але й ширшими стратегічними міркуваннями Канади. Для канадської зовнішньої політики український напрямок поєднує у собі кілька пріоритетів: підтримку міжнародної та європейської безпеки, зміцнення трансатлантичної єдності у рамках НАТО, а також демонстрацію солідарності з демократичними державами, що протистоять авторитарним викликам.

Важливим чинником, який зумовлює сталість такої політики, є вплив української діаспори в Канаді – однієї з найбільших у світі. Це робить українське питання не лише зовнішньополітичним, а й внутрішньополітичним пріоритетом для канадських урядів. Таким чином, допомога Україні у військовій сфері розглядається не тільки як елемент глобальної стратегії Канади, але й як фактор підтримки національного консенсусу [56].

Водночас у відносинах існують структурні обмеження. Канада, як і інші західні союзники, часто пов'язує подальший розвиток співпраці з темпами реформ в Україні, особливо у секторі безпеки та оборони. Це пояснює певну декларативність частини

домовленостей та уповільнення процесу реалізації окремих ініціатив. Такий підхід відображає характерну для канадської зовнішньої політики установку – поєднання практичної допомоги з вимогою інституційних трансформацій у партнерських державах.

У військовій площині Канада посідає провідні позиції серед союзників України. Починаючи з 2015 року Оттава реалізує низку програм, серед яких особливе значення має місія UNIFIER, спрямована на підготовку українських військовослужбовців. Її неодноразове продовження (до 2025 року) підтверджує стратегічний характер канадської присутності. Постачання комунікаційних систем, мобільних шпиталів, медичного обладнання та приладів нічного бачення свідчить про орієнтацію Канади на підвищення обороноздатності України. Окрему роль відіграє програма Police Training Assistance Project (PTAP), яка сприяє реформуванню правоохоронних органів та відображає ширший підхід Канади – поєднувати безпекову допомогу з інституційним розвитком.

На політичному рівні Канада послідовно підтримує суверенітет та територіальну цілісність України, засуджуючи анексію Криму та окупацію Донбасу. Регулярні контакти на найвищому рівні підтверджують, що український напрямок є пріоритетним у зовнішньополітичному порядку денному Оттави. Для Канади він виступає інструментом як захисту міжнародного права, так і зміцнення власного іміджу надійного трансатлантичного партнера.

Таким чином, військова співпраця з Україною є важливим елементом зовнішньої політики Канади, що поєднує у собі прагматичні інтереси (участь у забезпеченні європейської безпеки, виконання союзницьких зобов'язань у НАТО) та ідеологічні чинники (підтримка демократії, тісні зв'язки з українською діаспорою). Саме ця комбінація стратегічних і ціннісних мотивів пояснює сталість та глибину двостороннього партнерства.

У межах зовнішньої політики Канади співпраця з Україною в умовах повномасштабної війни відкриває широкі можливості для зміцнення партнерства. У цьому контексті можна виокремити три стратегічні напрями, що формують основу подальшого розвитку двосторонніх відносин (рис.2.3).

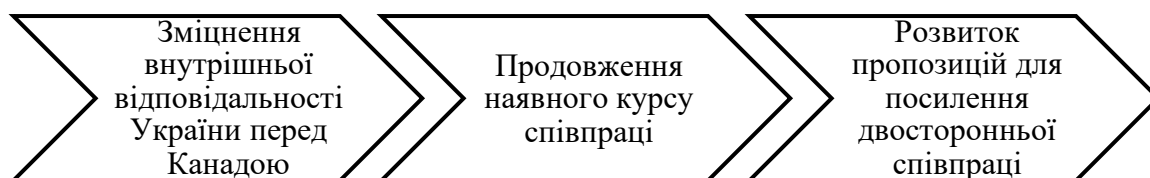

Рис.2.3. . Ключові стратегії поглиблення двосторонніх відносин та вдосконалення співпраці

Джерело:[57]

Перший підхід – «зміцнення внутрішньої відповідальності України перед міжнародними партнерами, зокрема Канадою». Для Оттави цей аспект має ключове значення, адже реалізація реформ у сферах правосуддя, правоохоронних органів та соціальних інституцій сприймається як запорука ефективного діалогу та поглиблення військової співпраці. Незважаючи на труднощі, зумовлені війною, успішне виконання реформаторських зобов'язань створить передумови для отримання нових видів військової допомоги, включно з постачанням сучасних озброєнь [58].

Другий варіант розвитку – «продовження наявного курсу співпраці». Для Канади такий підхід означає збереження чинних форматів військової та технічної підтримки, з одночасним розширенням взаємодії у гуманітарній сфері. Це стосується, зокрема, допомоги українським біженцям, лікування та реабілітації поранених військовослужбовців, що відповідає традиційній гуманітарно-орієнтованій складовій зовнішньої політики Канади.

Третя стратегія – «розвиток нових пропозицій для посилення двосторонньої співпраці». Вона передбачає формування додаткових ініціатив для розширення військового та економічного партнерства. Особливе значення має взаємодія у межах НАТО, де канадські інструктори активно беруть участь у підготовці українських військових. Перспективним напрямом може стати і співпраця у сфері морської безпеки, зокрема щодо посилення стабільності у Чорноморському регіоні, що є стратегічно важливим для обох держав.

Разом із тим, Канада очікує від України чіткої політичної волі та демонстрації здатності проводити необхідні інституційні перетворення. Це пов'язано з прагненням

Оттави бачити в Україні відповідального та сильного партнера, здатного до «всебічного стратегічного співробітництва» [59].

Оскільки значна частина двосторонньої взаємодії здійснюється у форматі НАТО, поглиблення співпраці між Україною та Канадою має не лише двосторонній, але й ширший євроатлантичний вимір. Для Канади такий курс відповідає її зовнішньополітичним пріоритетам у сфері підтримки міжнародної безпеки та протидії агресивним діям Росії.

Таким чином, військова співпраця між Канадою та Україною є одним із найважливіших інструментів реалізації зовнішньої політики Канади у Східній Європі. Завдяки операції UNIFIER та постачанню необхідної техніки Канада робить вагомий внесок у зміцнення Збройних сил України. Для Оттави це партнерство має стратегічне значення, адже воно водночас підвищує обороноздатність України та сприяє збереженню стабільності у ширшому євразійському просторі.

Зовнішня політика Канади щодо України набула особливого значення після 2014 року, коли відбулася незаконна анексія Криму Росією та почалася війна на сході України. Саме ці події стали поворотним моментом, що перетворив Україну на пріоритетний об'єкт уваги для канадської дипломатії. Військова агресія Росії розглядалася Канадою не лише як виклик для української державності, але й як загроза ширшій євроатлантичній безпеці. Відтак, співпраця з Україною дозволила Канаді підтвердити статус впливового міжнародного актора, який активно виступає за захист міжнародного права, територіальної цілісності та прав людини [60].

Основні напрями співробітництва України та Канади у військово-політичній та безпековій сферах наведені в табл.2.8.

Таблиця 2.8

Співробітництво України та Канади у військово-політичній та безпековій сферах

Напрямок співпраці	Зміст та приклади	Стратегічне значення для Канади
Політична підтримка	Декларація про особливе партнерство (1994, 2001, 2008); «Дорожня карта відносин» (2009); підтримка євроатлантичної інтеграції України	Закріплення іміджу Канади як держави, що просуває демократичні цінності та міжнародну стабільність

Санкційна політика	Санкції проти РФ з 2014 року; заборона торгівлі та інвестицій у Криму	Позиціонування Канади як активного учасника міжнародного тиску на агресора
Фінансова допомога	Близько 700 млн доларів для оборонних потреб України	Підтримка України як «форпосту» євроатлантичної безпеки
Військові операції	Операція UNIFIER (з 2015 р., підготовка 30 тис. українських військових); Програма військової підготовки (з 1993 р.)	Поглиблення ролі Канади в НАТО та зміцнення трансатлантичних партнерств
Військово-технічна допомога	Постачання нелетальної зброї, медичного обладнання, бронежилетів; доступ України до ринку зброї (з 2017 р.)	Розвиток оборонної промисловості та стратегічного партнерства з Україною
Участь у навчаннях НАТО	Rapid Trident 2021; Програма розширених можливостей НАТО (з 2020 р.)	Зміцнення євроатлантичної єдності та демонстрація військової присутності в регіоні

Джерело: [50-60]

Історія двосторонніх відносин демонструє сталість канадської підтримки України. Вже у 1994 році була підписана Декларація про особливе партнерство, яку поновлювали у 2001 та 2008 роках. Підписання «Дорожньої карти українсько-канадських відносин» у 2009 році закріпило політичні та безпекові пріоритети Канади щодо України, включаючи підтримку курсу на вступ до НАТО [61]. Канада неодноразово підкреслювала, що її зв'язки з Україною є одними з найтісніших серед західних держав, а принципова позиція щодо підтримки суверенітету та європейської інтеграції України була проявлена і під час подій Помаранчевої революції, і під час Революції гідності [62].

Після 2014 року канадська зовнішня політика стала ще більш спрямованою на безпекову підтримку України. Канада першою серед держав «Великої сімки» запровадила санкції проти Росії та послідовно їх посилювала [63]. Вона також активно надавала військово-технічну, фінансову та консультативну допомогу, інвестувавши понад 700 млн доларів США у підтримку української обороноздатності [64].

Важливим символом військово-політичної підтримки стала операція UNIFIER, розпочата у 2015 році, в рамках якої канадські інструктори підготували десятки тисяч українських військовослужбовців. Ця місія, за оцінками уряду Канади, має не лише практичний, а й стратегічний вимір – вона дозволяє Оттаві посилювати свою роль у системі євроатлантичної безпеки. Україна стала найбільшим бенефіціаром Програми

військової підготовки та співробітництва, що відображає пріоритетність українського напрямку в безпековій політиці Канади [65].

Особливе значення для розвитку відносин має військово-технічна допомога: постачання нелетального озброєння, медичного обладнання, засобів зв'язку, а з 2017 року – доступ України до канадського ринку зброї [66]. Участь Канади в багатонаціональних навчаннях НАТО на території України, зокрема в «Rapid Trident 2021», ще раз підкреслила інтеграційний характер партнерства та його спрямованість на довгострокову підтримку євроатлантичних амбіцій України [66].

Таким чином, співробітництво з Україною дозволяє Канаді одночасно реалізовувати власні стратегічні інтереси – зміцнювати систему міжнародної безпеки, демонструвати солідарність із союзниками по НАТО та підтримувати міжнародний порядок, заснований на правилах.

У сучасних умовах стратегічне партнерство між Україною та Канадою посідає важливе місце у зовнішньополітичній стратегії Оттави. Економічне співробітництво поступово поєднується з культурними та науковими зв'язками, що розширює поле двосторонньої взаємодії та створює нові перспективи для обох держав. Для Канади Україна є не лише реципієнтом допомоги, але й партнером, який поділяє фундаментальні політичні цінності й стратегічні орієнтири. Обравши курс на європейську та євроатлантичну інтеграцію, Україна підтвердила готовність діяти у руслі цінностей і підходів, спільних для західної спільноти [67, с. 233–234].

Важливою складовою зовнішньої політики Канади стала підтримка українців після початку широкомасштабної агресії Росії. Цей феномен, який у науковій літературі окреслюється як «гуманітарний націоналізм», виявився у безпрецедентній мобілізації канадського суспільства та урядових структур на підтримку України. Він відображається у масовій солідарності канадців – від символічних жестів (прапори, суспільні акції) до практичної допомоги переселенцям. Показово, що саме українці отримують найбільший обсяг підтримки серед різних груп біженців (афганців, сирійців тощо), що засвідчує особливий характер українсько-канадського партнерства [68].

У цьому контексті військово-політичний вимір став ключовим інструментом реалізації зовнішньополітичних інтересів Канади. З початку повномасштабної війни Оттава посіла одне з провідних місць серед донорів України: п'яте – за обсягами військової допомоги, третє – за гуманітарною та четверте – за фінансовою підтримкою (станом на серпень 2022 року). Центральним елементом військової політики Канади щодо України є операція UNIFIER (2015–2026), у рамках якої канадські Збройні сили здійснюють підготовку українських військових, включаючи тактичні навички, інженерні роботи, протимінну діяльність, медичну підтримку та кіберзахист [69]. Участь понад 300 канадських військових у цій місії підтверджує не лише практичну допомогу, а й стратегічний інтерес Канади до зміцнення євроатлантичної безпеки.

Важливим напрямом підтримки стало постачання сучасних озброєнь – танків, артилерії, систем протиповітряної оборони, а також розвиток інноваційних проєктів, зокрема у сфері супутникового зв'язку та кібербезпеки (ініціатива Telesat, що стартувала у 2023 році) [70; 71]. Ці кроки не лише зміцнюють обороноздатність України, а й підвищують роль Канади як активного члена НАТО, який акумулює власний досвід у сфері сучасних воєнних технологій та гібридної війни.

Не менш значущим елементом зовнішньої політики Канади є економічне співробітництво. Підписання та модернізація Угоди про вільну торгівлю (CUFTA) у 2017–2023 роках відкрили нові можливості для розвитку торгівлі та інвестицій, сприяючи диверсифікації ринків і укріпленню глобальних ланцюгів постачання [71]. Водночас проблемними залишаються питання правової системи України та обмежений доступ канадських інвесторів до фінансових механізмів (зокрема, через Export Development Canada), що створює додаткові виклики для Оттави [71].

Ключовим інструментом зовнішньої політики Канади залишаються санкції проти Росії: обмеження застосовано до близько 3000 осіб та організацій, включаючи керівництво РФ, державні банки та оборонно-промисловий комплекс. Канада стала першою країною, яка розпочала конфіскацію російських активів з метою спрямування коштів на відновлення України. Приєднання у 2023 році до Реєстру

шкоди, заподіяної російською агресією, у рамках Ради Європи ще більше підкреслило стратегічну спрямованість політики Оттави на підтримку України [71].

Суттєвим доповненням стали гуманітарні та безпекові ініціативи – від фінансування протимінної діяльності (35 млн дол. США, включаючи додаткові 3 млн у 2023 році) [72] до участі у спільних програмах з медичної реабілітації та післявоєнного відновлення. Таким чином, зовнішня політика Канади щодо України інтегрує військові, економічні та гуманітарні аспекти, формуючи цілісну стратегію підтримки.

Наукова дискусія щодо перспектив відносин окреслює кілька можливих сценаріїв:

1) посилення внутрішньої відповідальності України перед Канадою та практична імплементація реформ у сфері правосуддя й правоохоронної системи;

2) збереження нинішнього курсу співпраці з акцентом на військову підтримку та соціально-гуманітарні питання;

3) формування нових ініціатив, спрямованих на поглиблення військово-економічної взаємодії та інтеграцію у євроатлантичні структури [32; 68, с. 14].

Таким чином, зовнішня політика Канади у відносинах з Україною поєднує стратегічний інтерес до посилення міжнародної безпеки, політичний мотив підтримки демократичних цінностей та економічну зацікавленість у диверсифікації ринків. Враховуючи широкий спектр співпраці – від військової допомоги до культурних і наукових програм – Канада послідовно утверджує Україну як одного зі своїх ключових партнерів у Східній Європі та євроатлантичному просторі.

Висновки до 2 розділу

Еволюція зовнішньої політики Канади відображає поступовий перехід від колоніальної залежності до становлення як самостійного та впливового актора міжнародних відносин. Вона ґрунтується на поєднанні кількох стратегічних орієнтирів – партнерстві зі США, активній участі у багатосторонніх організаціях, а також збереженні іміджу миротворця й «нормативної сили». Сучасна канадська дипломатія відзначається прагматизмом в економічній сфері, активністю у

глобальних гуманітарних ініціативах та готовністю виступати посередником у врегулюванні міжнародних конфліктів, що дозволяє країні поєднувати власну автономію з союзницькими зобов'язаннями.

Нині зовнішня політика Канади формується на перетині кількох ключових напрямів: стратегічного партнерства зі США, де визначальною є сфера безпеки та оборони; арктичного вектора, що поєднує прагнення до захисту суверенітету з необхідністю міжнародної співпраці; а також поступового розширення присутності в Азійсько-Тихоокеанському регіоні, орієнтованого на економічну інтеграцію та безпекові механізми. Такий баланс дозволяє Канаді зберігати статус «середньої держави», яка поєднує прагматичні економічні інтереси з багатосторонніми та миротворчими ініціативами, залишаючись водночас гнучким і відповідальним учасником міжнародних відносин.

Зовнішньополітичні пріоритети Канади також включають розширення економічних і політичних зв'язків з Європейським Союзом, активну участь у колективній обороні НАТО та просування гуманітарних і миротворчих ініціатив у рамках ООН. Така багатовекторна стратегія посилює міжнародний авторитет Канади, дозволяє їй поєднувати економічні інтереси з глобальною відповідальністю та зміцнювати свій вплив у системі міжнародних відносин.

Особливе місце у зовнішній політиці Канади посідає український напрям, який після 2014 року набув стратегічного значення. Канада стала одним із ключових союзників Києва, послідовно надаючи військову, політичну, економічну, гуманітарну та культурно-освітню підтримку, а також запроваджуючи й посилюючи санкції проти Росії. Така політика зумовлена як стратегічними інтересами Канади у сфері євроатлантичної безпеки, так і впливом чисельної української діаспори, що робить український напрямок одним із найстабільніших пріоритетів канадської дипломатії.

Сучасна політика Оттави щодо України поєднує військово-політичну, економічну та гуманітарну складові, формуючи цілісну стратегію довгострокового партнерства. Україна розглядається Канадою не лише як реципієнт допомоги, а й як партнер, що поділяє демократичні цінності та євроатлантичні орієнтири. Це підтверджує роль Канади як активного захисника міжнародного права й

демократичних цінностей та водночас надійного союзника, здатного поєднувати прагматичні економічні інтереси з глобальною відповідальністю й зміцненням міжнародного правопорядку.

РОЗДІЛ 3

ПЕРСПЕКТИВИ ТА ВИКЛИКИ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ КАНАДИ

3.1. Виклики глобалізації та міжнародної безпеки для Канади

Згідно з оновленим прогнозом Міжнародного валютного фонду, оприлюдненим у вересні 2025 року, економіка Канади демонструє стійку динаміку зростання: на 1,3% у поточному році та на 2,4% у 2025 році. Обидва показники були незначно підвищені у порівнянні з квітневим прогнозом, що свідчить про поступове посилення макроекономічної стабільності. Водночас, у середовищі глобалізації та зростаючих ризиків для міжнародної безпеки, ці дані набувають особливого значення.

Очікується, що за підсумками 2025 року Канада стане лідером серед країн «Групи семи» та розвинених економік світу за темпами зростання. США посідатимуть друге місце (1,9%), а Велика Британія – третє (1,5%). Така позиція Канади свідчить про відносну стійкість її економічної системи до глобальних викликів, проте водночас підкреслює необхідність врахування зовнішніх ризиків, зокрема геоекономічної нестабільності та напруженості у сфері міжнародної безпеки [73].

Прогнози МВФ для світової економіки залишаються відносно стабільними: зростання на рівні 3,2% у 2024 році та 3,3% у 2025 році. Однак ключові ринки, що розвиваються, демонструють нерівномірність: економіка Китаю оцінюється у 5% (проти попередніх 4,6%), Індії – у 7%, тоді як Саудівська Аравія зіткнулася зі значним зниженням прогнозів (1,7%). Це свідчить про переформатування глобальної економічної архітектури, що безпосередньо впливає на стратегічні інтереси Канади у сфері торгівлі, енергетики та безпеки [73].

У звіті МВФ наголошується на ризиках уповільнення процесів дезінфляції через високу вартість послуг та стійке зростання заробітної плати. Для Канади ця тенденція є подвійним викликом: з одного боку, вона стимулює внутрішній попит, а з іншого - створює загрозу збереження високих відсоткових ставок з боку Банку Канади. У контексті глобалізації та взаємозалежності фінансових ринків це підсилює

вразливість економіки до зовнішніх шоків і водночас обмежує простір для маневру в грошово-кредитній політиці.

Особливої уваги потребує питання «м'якої посадки» світової економіки. Стійка інфляція у країнах G7, зумовлена як внутрішніми структурними факторами (зростанням заробітних плат, попитом на послуги), так і глобальними ризиками (нестабільність енергетичних ринків, геополітичні конфлікти), створює невизначеність щодо довгострокових перспектив. Для Канади це означає необхідність поєднувати політику економічного зростання із забезпеченням фінансової стабільності та активною участю у глобальних безпекових процесах [73].

Таким чином, прогнозоване зростання економіки Канади не лише демонструє позитивну динаміку у порівнянні з іншими розвиненими державами, але й підкреслює комплексність викликів глобалізації. В умовах зростаючих ризиків міжнародної безпеки ключовими завданнями залишаються диверсифікація торговельних зв'язків, зміцнення фінансової системи та формування стратегії адаптації до змін у глобальному економічному середовищі.

Водночас, попри позитивні макроекономічні прогнози МВФ, внутрішні та зовнішні фактори формують для Канади суттєві ризики. Зокрема, аналітики провідних фінансових установ (TD Bank, ВМО, National Bank та Deloitte) попереджають про ймовірність рецесії вже у 2025 році. Їхні прогнози свідчать про можливе скорочення ВВП Канади у другому та третьому кварталах, що відповідає класичному визначенню рецесії. Проте, як зазначають експерти, ситуація є складнішою та не зводиться лише до формальних показників економічного зростання.

Ключовими викликами для канадської економіки стали торговельні суперечності зі США, що посилюються унаслідок запровадження тарифів адміністрацією Дональда Трампа. Підвищення торговельних бар'єрів призвело до зростання цін, зниження інвестиційної активності та падіння експорту, що у свою чергу спричинило негативні наслідки для зайнятості. За оцінками TD Bank, тарифна політика може коштувати Канаді близько 100 тисяч робочих місць, тоді як рівень безробіття вже у квітні 2025 року зріс до 6,9%, що становить майже 1,5 млн громадян.

Таким чином, глобальні торговельні конфлікти безпосередньо впливають на внутрішню соціально-економічну стабільність держави.

Проблема полягає у тому, що торговельна війна посилює як інфляційний тиск, так і ризики зростання безробіття, створюючи для уряду та Банку Канади подвійний виклик: необхідність балансувати між підтримкою цінової стабільності та стимулюванням економічної активності. Прогнози банків щодо динаміки ВВП свідчать про певну невизначеність: TD очікує падіння на 1% у другому кварталі та ще на 0,2% у третьому; ВМО прогнозує зниження по 1% у двох кварталах поспіль; National Bank оцінює падіння на 1,1% і 1%; Deloitte – на 1,1% та 0,9%. Водночас більш оптимістичні сценарії пропонують RBC, Scotiabank та CIBC, які передбачають або помірне зростання, або лише один квартал із негативною динамікою. Усі вони сходяться на думці, що вже з початку 2026 року Канада повернеться до траєкторії відновлення [73].

Частина науковців також схиляється до того, що мова йде радше про уповільнення економічного зростання, а не повноцінну рецесію. Зокрема, професор Університету Конкордія Моше Лендер наголошує, що основна проблема полягає не стільки у падінні ВВП, скільки у відставанні фактичних темпів зростання від потенційних. Це означає, що канадська економіка недоотримує свої можливості розвитку через зовнішньополітичну нестабільність. У свою чергу, професор Йоркського університету Джордж Георгіопулос акцентує на позитивних тенденціях у торговельних відносинах Канади з іншими партнерами, зокрема Великою Британією, що може частково компенсувати негативний ефект американських тарифів.

Таким чином, питання про те, чи зіткнеться Канада з рецесією, чи лише з уповільненням зростання, залишається відкритим. Проте зрозуміло одне: економічна турбулентність 2025 року є прямим наслідком глобалізаційних викликів та загострення міжнародної конкуренції. У цьому контексті перед Канадою постає завдання не лише підтримувати макроекономічну рівновагу, але й активно вибудовувати стратегію економічної та безпекової адаптації до умов нестабільної міжнародної системи [74].

Суперечливі оцінки економічних перспектив Канади у 2025 році демонструють складність прогнозування в умовах глобалізації та міжнародної нестабільності. З одного боку, МВФ очікує на стійке економічне зростання та лідерські позиції Канади серед країн G7. З іншого боку, внутрішні та зовнішні виклики, зокрема торговельні конфлікти зі США, створюють ризики рецесійних процесів. Для більш чіткого розуміння цього протиріччя доцільно порівняти два підходи – оптимістичний прогноз міжнародних інституцій та песимістичні сценарії національних фінансових структур (табл.3.1).

Таблиця 3.1

Оптимістичний прогноз МВФ та ризик рецесії для Канади (2025 р.)

Критерій	Оптимістичний прогноз МВФ	Ризик рецесії через торговельну війну
Динаміка ВВП	+1,3% у 2024 р. та +2,4% у 2025 р. (лідер серед G7)	-1% у II кв. та -0,2% у III кв. (TD Bank); до -1,1% (National Bank, Deloitte)
Позиції серед G7	Найшвидше зростання у 2025 р. (попереду США – 1,9% та Великої Британії – 1,5%)	Втрата конкурентних позицій у разі рецесії та падіння інвестиційної привабливості
Зайнятість	Очікується стабілізація ринку праці при поступовому зростанні економіки	Можлива втрата до 100 тис. робочих місць; рівень безробіття – 6,9% (1,5 млн осіб)
Інвестиційна активність	Позитивні очікування завдяки макроекономічній стабільності	Падіння інвестицій через тарифні бар'єри та невизначеність у торгівлі
Зовнішньоекономічні чинники	Сприятливе середовище для диверсифікації торгівлі та зміцнення партнерств	Ескалація тарифної війни зі США; зростання цін; падіння експорту
Перспективи відновлення	Стійке зростання у середньостроковій перспективі (2025–2026 рр.)	Ймовірне повернення до зростання лише з I кварталу 2026 р.

Джерело: [74]

Порівняльний аналіз демонструє наявність двох паралельних сценаріїв розвитку канадської економіки у 2025 році. Згідно з оптимістичними оцінками МВФ, Канада зберігає лідерські позиції серед розвинених країн завдяки високим темпам зростання ВВП та відносній макроекономічній стабільності. Водночас песимістичні прогнози внутрішніх фінансових інституцій підкреслюють ризик технічної рецесії унаслідок торговельних конфліктів, що посилюють інфляційний тиск, знижують інвестиційну активність та погіршують ситуацію на ринку праці.

Таким чином, майбутнє економічного розвитку Канади значною мірою визначатиметься здатністю уряду адаптувати економічну політику до умов глобальної турбулентності. Це передбачає як активізацію зусиль у напрямі диверсифікації зовнішньої торгівлі та зменшення залежності від США, так і посилення внутрішніх механізмів підтримки ринку праці та інвестиційного клімату. З огляду на зростаючі виклики міжнародної безпеки, економічна стабільність Канади стає ключовим чинником її політичної та стратегічної ролі у глобальному середовищі.

У жовтні 2024 року Міністерство імміграції Канади представило нову концепцію регулювання міграційних потоків на 2025–2027 роки, яка стала стратегічною відповіддю на зростаючі виклики глобалізації та міжнародної безпеки. На відміну від попередніх років, коли акцент робився на швидкому нарощуванні чисельності населення, тепер уряд прагне досягти балансу між короткостроковим зниженням імміграційних обсягів і довгостроковими цілями економічної та соціальної стабільності. Вперше у плані імміграційної політики Канади було встановлено контрольовані показники не лише для постійних, але й для тимчасових резидентів, що свідчить про нову фазу у формуванні міграційної стратегії держави.

Цей підхід має багатовимірний характер. З одного боку, скорочення кількості новоприбулих іммігрантів пояснюється необхідністю знизити тиск на житловий ринок, соціальну інфраструктуру та систему охорони здоров'я. З іншого боку, уряд намагається забезпечити збереження позитивного внеску імміграції в економіку, зокрема через підтримку програм економічної імміграції, стимулювання франкомовних спільнот та механізми возз'єднання родин. Таким чином, Канада не відмовляється від принципу відкритості, а радше коригує його відповідно до нових міжнародних реалій.

Варто підкреслити, що запроваджені цільові показники на найближчі роки є істотним відходом від попереднього курсу. Якщо у 2023–2024 роках уряд планував приймати понад 500 тис. нових постійних резидентів щороку, то тепер ці цифри суттєво знижені:

- у 2025 році – до 395 тис. (на 21% менше від попередніх планів),
- у 2026 році – до 380 тис. (мінус 24%),

- у 2027 році – до 365 тис. (мінус 27%).

Ця динаміка демонструє відхід від політики «економічного зростання будь-якою ціною» на користь контрольованої інтеграції, що відповідає як внутрішнім потребам Канади, так і зовнішнім викликам глобалізації.

З науково-аналітичної точки зору, обмеження імміграційних потоків можна розглядати як превентивну відповідь на загрози міжнародної безпеки. Нерегульовані процеси міграції, спричинені конфліктами, економічними кризами чи кліматичними змінами, можуть створювати додатковий тиск на політичну систему та посилювати соціальну напругу. Тому нова стратегія Канади спрямована на формування «керованої відкритості»: збереження імміграції як драйвера економічного розвитку при одночасному зміцненні соціальної стійкості та безпекових механізмів.

Таким чином, корекція імміграційної політики у 2025–2027 роках відображає загальну тенденцію адаптації Канади до глобалізаційних викликів. Вона демонструє, що держава прагне не лише реагувати на внутрішні соціально-економічні проблеми, але й враховує вплив міжнародних факторів, які визначатимуть її роль у системі глобальної безпеки.

Порівняння імміграційної стратегії Канади та нової стратегії запланованої на 2025-2027 рр наведено в табл.3.2.

Таблиця 3.2

Попередня імміграційна стратегія vs Нова стратегія (2025–2027)

Параметр	Попередня стратегія (до 2024 р.)	Нова стратегія (2025–2027)	Аналітичне значення змін
Загальний рівень прийому іммігрантів (ПМП)	Орієнтир – 500 тис. щороку	Поступове зниження: 2025 – 395 тис., 2026 – 380 тис., 2027 – 365 тис.	Відхід від політики швидкого зростання населення на користь контрольованого та збалансованого підходу.
Фокус на економічній імміграції	Перевага надавалася залученню висококваліфікованих кадрів для підтримки економічного зростання	Збереження акценту на економічній імміграції, але з більш жорстким відбором і кореляцією з потребами ринку праці	Спроба синхронізувати імміграцію з внутрішніми ресурсами та уникнути перевантаження економіки.

Тимчасові резиденти	Не мали чітко визначених кількісних обмежень	Вперше введено контрольовані цілі для тимчасових резидентів	Прагнення уникнути дисбалансів у сфері оренди житла, працевлаштування та соціальної інтеграції.
Соціальна інфраструктура (житло, медицина, освіта)	Розрахунок на поступове розширення під тиском зростаючої чисельності населення	Пріоритет – зниження тиску на житловий фонд та соціальні послуги через контрольований прийом	Усвідомлення меж спроможності держави забезпечити якісні соціальні стандарти.
Франкомовна імміграція та мультикультуралізм	Підтримувалася, але як частина ширшої стратегії зростання	Зміцнено акцент на підтримці франкомовних громад та балансі культурного розвитку	Реакція на внутрішньополітичні виклики та потребу збереження ідентичності.
Безпековий аспект	Наголос робився переважно на економічному вимірі	Враховано міжнародні безпекові ризики та контрольоване входження іммігрантів як фактор стійкості держави	Відображення глобальних викликів – міграційних криз, геополітичних загроз, ризику дестабілізації.

Джерело: [75]

Зміна імміграційної стратегії Канади на 2025–2027 роки свідчить про перехід від парадигми економічного максималізму до моделі керованої стабільності. Якщо попередня стратегія була спрямована на швидке зростання чисельності населення задля підживлення економічного розвитку, то нова політика відображає баланс між глобалізаційними вигодами та внутрішньою безпекою держави.

Глобалізація посилила мобільність населення, але водночас створила ризики – дефіцит житла, навантаження на соціальну інфраструктуру, конкуренцію на ринку праці та потенційні виклики соціальної інтеграції. У цьому контексті Канада змушена адаптуватися, вводячи більш гнучкі та контрольовані механізми, що дозволяють управляти імміграційними потоками відповідно до можливостей економіки та вимог міжнародної безпеки.

Таким чином, нова стратегія демонструє здатність Канади поєднувати відкритість до світу з прагматизмом внутрішньої політики, що робить її більш стійкою перед викликами глобалізації.

Баланс вигод та ризиків імміграційної політики Канади наведено на рис.3.1.

 Вигоди (можливості глобалізації)	Ризики (виклики безпеки та внутрішньої стабільності)
Притік висококваліфікованих кадрів, що стимулюють економіку Заповнення демографічних прогалин (старіння населення) Розширення мультикультурного середовища, збагачення суспільства Підтримка франкомовних громад, збереження мовного балансу Залучення інновацій та інвестицій через іммігрантів Посилення міжнародного іміджу Канади як відкритої держави	Перевантаження житлового ринку та дефіцит доступного житла Тиск на соціальну інфраструктуру (медицина, освіта, транспорт) Ризики соціальної інтеграції та культурної напруги Можливе посилення політичних лебатів щодо національної

Рис.3.1. Баланс вигод і ризиків імміграційної політики Канади

Джерело: [75]

Імміграційна політика Канади в умовах глобалізації формується як постійний пошук рівноваги між вигодами та ризиками. З одного боку, імміграція є ключовим інструментом економічного розвитку та демографічної стабільності, що дозволяє залучати таланти, інновації та інвестиції. З іншого – вона створює серйозні виклики для внутрішньої безпеки, соціальної інфраструктури та політичної єдності.

Запроваджені у 2025–2027 роках нові імміграційні обмеження свідчать про те, що Канада дедалі більше прагне управляти міграційними потоками стратегічно, зменшуючи залежність від кількісного зростання на користь якісного підходу до інтеграції. У цьому проявляється відповідь держави на дилему глобалізації: як залишатися відкритою, не втрачаючи внутрішньої стабільності.

Запроваджений урядом Канади у жовтні 2024 року план імміграційних рівнів на 2025–2027 роки демонструє перехід до більш контрольованої та структурованої моделі управління міграційними потоками. Вперше у сучасній історії країни були чітко встановлені цільові орієнтири не лише для постійних, а й для тимчасових

резидентів, що відображає прагнення уряду поєднати вимоги економічної стабільності, демографічних викликів і національної безпеки. Такий підхід безпосередньо впливає із загострення дилеми глобалізації: з одного боку, Канада потребує припливу робочої сили та інтелектуального капіталу, а з іншого - змушена враховувати внутрішні соціальні обмеження та ризики, пов'язані з інтеграцією.

Особливу увагу приділено тимчасовим резидентам - іноземним студентам та кваліфікованим працівникам. Згідно з новим підходом, їхня кількість має бути обмежена до 5% від загальної чисельності населення Канади до 2026 року. Такий крок знижує тиск на ринок житла та соціальну інфраструктуру, але водночас дозволяє уряду зберегти стратегічну спрямованість на залучення талановитої та інтегрованої робочої сили. Важливо, що близько 40% майбутніх постійних резидентів становитимуть саме студенти та тимчасові працівники, які вже мають досвід життя в Канаді, що значно полегшує їх адаптацію.

Ключовим пріоритетом залишається економічна імміграція. Очікується, що до 2027 року її частка перевищить 61% від загальної кількості новоприбулих. Такий підхід відповідає потребам у робочій силі в критично важливих секторах - охороні здоров'я, будівництві та кваліфікованих професіях. В умовах старіння населення Канада змушена активно залучати іммігрантів для підтримання функціонування соціальної сфери та стабільності економіки. Це свідчить про стратегічне поєднання демографічної політики та глобальної мобільності робочої сили.

Окремим елементом плану стало посилення уваги до франкомовних громад за межами Квебеку, для яких встановлені цільові показники (8,5% у 2025 р., 9,5% у 2026 р. та 10% у 2027 р.). Така політика спрямована не лише на збереження культурної різноманітності, а й на підтримання політичної єдності держави в умовах глобалізаційних процесів, що часто ставлять національну ідентичність перед викликами [75].

Поряд із економічними мотивами уряд зберігає пріоритетність гуманітарного напрямку та возз'єднання сімей. Планом передбачено, що біженці та особи під захистом складатимуть близько 15% від загального потоку іммігрантів, тоді як категорія возз'єднання сімей - 22%. Це підтверджує прихильність Канади до

міжнародних стандартів захисту прав людини, одночасно поєднуючи глобальні гуманітарні зобов'язання з внутрішньою стабільністю.

З точки зору економічної безпеки, скорочення кількості новоприбулих та орієнтація на якісний добір іммігрантів мають зменшити дефіцит житла приблизно на 670 тис. одиниць до 2027 року та створити передумови для доступнішого ринку. Водночас очікується збереження стійкого зростання ВВП завдяки цілеспрямованому залученню працівників у ключові галузі [75].

Таким чином, нова імміграційна стратегія Канади є прикладом діалектичної взаємодії глобалізаційних можливостей і безпекових ризиків. Вона поєднує гуманітарні зобов'язання з економічними інтересами, культурну різноманітність із прагненням до соціальної стабільності, відкритість до світу з контролем за внутрішньою безпекою. Це дозволяє розглядати імміграційну політику як один із ключових інструментів відповіді Канади на виклики міжнародної безпеки у XXI столітті.

Пріоритети імміграційної політики Канади (2025–2027) в контексті глобалізаційних викликів наведено в табл.3.3.

Таблиця 3.3

**Пріоритети імміграційної політики Канади (2025–2027) в контексті
глобалізаційних викликів**

Пріоритет	Змістовна характеристика	Глобалізаційний виклик	Очікуваний ефект
Економічна імміграція	Акцент на залученні висококваліфікованих спеціалістів у сфері ІТ, медицини, «зеленої» енергетики	Глобальна конкуренція за таланти, дефіцит кадрів	Підвищення інноваційності економіки, забезпечення конкурентоспроможності
Регіональна диверсифікація	Перерозподіл потоків іммігрантів у менші міста та провінції	Нерівномірний розвиток регіонів, демографічний спад поза мегаполісами	Баланс у розвитку регіонів, зменшення навантаження на великі міста
Гуманітарна імміграція	Програми для біженців і переселенців, особливо з зон воєнних конфліктів	Зростання кількості глобальних криз і воєн	Посилення іміджу Канади як гуманітарного лідера, збереження міжнародної довіри
Інтеграційна політика	Поглиблення мовних, освітніх і культурних	Соціальна фрагментація, зростання	Формування згуртованого суспільства, зниження

	програм для новоприбулих	ксенофобських настроїв	ризиків соціальних конфліктів
Безпечний вимір	Посилення перевірки на кордоні, цифровий контроль імміграційних потоків	Терористичні загрози, нелегальна міграція	Гарантування національної безпеки без згортання відкритості
Глобальна співпраця	Поглиблення координації з ООН, МОМ та союзниками	Зростання міждержавної конкуренції за ресурси та робочу силу	Системність політики, легітимність на міжнародному рівні

Джерело: створено на основі власних узагальнень

Імміграційна політика Канади на 2025–2027 рр. вибудовується на стику глобалізаційних можливостей і викликів. Вона поєднує економічний прагматизм (залучення висококваліфікованих кадрів, регіональний розвиток) з гуманітарними імперативами (прийом біженців, захист уразливих груп). Водночас у новій стратегії чіткіше простежується баланс між відкритістю та безпекою: з одного боку, Канада демонструє готовність інтегрувати мігрантів у суспільство, з іншого – посилює контроль на кордонах і співпрацює з міжнародними партнерами.

Таким чином, пріоритети Канади у сфері імміграції можна розглядати як системну відповідь на глобалізаційні виклики, де стратегічна мета – збереження конкурентоспроможності та безпеки одночасно з підтриманням іміджу гуманітарної держави.

У XXI столітті Канада стикається з діалектикою глобалізації: з одного боку, вона отримує унікальні можливості для економічного розвитку, культурного збагачення та міжнародного лідерства; з іншого - стає вразливою до нових загроз.

1) Глобальна конкуренція за людський капітал - в умовах цифрової економіки висококваліфіковані спеціалісти у сфері ІТ, біотехнологій, медицини та «зеленої» енергетики стають найціннішим ресурсом. Канада змушена боротися за них з США, ЄС, Австралією, що вимагає більш гнучкої імміграційної політики.

2) Посилення міграційних криз - війни, політичні режими та зміни клімату стимулюють потоки біженців і шукачів притулку. Для Канади, яка прагне залишатися гуманітарною державою, це означає необхідність балансувати між зобов'язаннями перед міжнародним правом та внутрішніми соціально-економічними можливостями.

3) Загрози міжнародній безпеці - тероризм, організована злочинність, нелегальна міграція та кібератаки створюють ризики для відкритого суспільства. Канада змушена посилювати контроль над імміграційними потоками, розвивати співпрацю з союзниками по НАТО та «П'яти очах», поєднуючи принцип відкритості з необхідністю безпеки.

4) Соціальна інтеграція та мультикультуралізм - хоча канадська модель мультикультуралізму залишається однією з найбільш успішних у світі, глобалізація посилює ризики культурної фрагментації. Зростання праворадикальних рухів та ксенофобських настроїв може підірвати соціальну єдність, якщо інтеграційні механізми не будуть достатньо ефективними.

5) Глобальні економічні турбулентності - залежність Канади від зовнішньої торгівлі робить її вразливою до збоїв у глобальних ланцюгах постачання, торговельних воєн і санкційних режимів. У цьому контексті імміграція є не лише соціальним, а й економічним інструментом диверсифікації та зростання.

Таким чином, виклики глобалізації та міжнародної безпеки змушують Канаду проводити подвійну політику: залишатися відкритою для світу, зберігаючи імідж гуманітарної та інноваційної держави, але водночас вибудовувати захисні механізми від потенційних загроз. Ця діалектика і визначає стратегічний курс країни у сфері імміграції на 2025–2027 роки.

Особливість Канади полягає у тому, що вона є відкритою економікою середньої потужності, інтегрованою у світові фінансові, торговельні та міграційні процеси. Це робить її залежною від динаміки глобалізації та одночасно – від вразливостей міжнародної безпеки.

З одного боку, глобалізація сприяє поглибленню інноваційного розвитку Канади: доступ до світових ринків, залучення талантів через імміграцію, участь у міжнародних альянсах і глобальних дослідницьких мережах формують основу для зростання. У цьому контексті нова імміграційна стратегія Канади (2025–2027) виступає інструментом не лише вирішення демографічних викликів, а й стимулювання структурних змін в економіці – від переходу до «зеленої» енергетики до розвитку високотехнологічних галузей.

З іншого боку, глобальні ризики дедалі більше переплітаються з внутрішньою безпекою. Торговельні війни між провідними економіками, загострення геополітичної боротьби за ресурси, а також конфлікти у ключових регіонах (Україна, Близький Схід, Тихоокеанський басейн) створюють для Канади ситуацію, коли зовнішні шоки відчутно впливають на внутрішню стабільність. Зокрема, зростання цін на енергоносії чи перебої у світових ланцюгах постачання можуть напряду позначитися на рівні інфляції та соціально-економічному балансі.

У сфері міжнародної безпеки Канада залишається активним учасником колективних механізмів НАТО, G7 та ООН. Це посилює її міжнародну вагу, але й накладає відповідальність за підтримку глобального порядку в умовах, коли великі держави часто діють односторонньо. Канадська політика змушена поєднувати гуманітарні цінності та прагматичний підхід до безпеки.

У перспективі 2025–2027 років головним викликом для Канади стане збереження балансу між глобалізаційними вигодами та ризиками. Надмірна відкритість може посилити уразливість перед зовнішніми загрозами, тоді як надмірна закритість – зменшити конкурентоспроможність та підірвати міжнародний імідж. Саме тому ключовим завданням держави є гнучка адаптація до нових умов: розвиток стійкої економіки, модернізація системи безпеки та посилення інтеграційних механізмів для нових іммігрантів.

3.2. Перспективи розвитку зовнішньої політики Канади у XXI столітті

У XXI столітті зовнішня політика Канади формується під впливом глибоких трансформацій міжнародної системи, що визначають як стратегічні пріоритети країни, так і інструменти їх реалізації. Канада, будучи середньою державою з високим рівнем економічного розвитку, стабільними демократичними інститутами та членством у провідних міжнародних організаціях, прагне зберегти баланс між традиційною орієнтацією на співпрацю зі США та поступовою диверсифікацією своїх зовнішніх зв'язків. У цьому контексті ключовими викликами залишаються динаміка глобалізації, зміна балансу сил у світі на користь Азійсько-Тихоокеанського регіону,

зростання ролі Китаю та Індії, ескалація геополітичної конкуренції між США та КНР, а також посилення загроз у сферах безпеки, клімату та кіберпростору.

Одним із головних векторів майбутнього розвитку є поглиблення багатосторонньої дипломатії. Канада, як активний учасник ООН, НАТО, G7, G20 та інших форматів, робить ставку на підтримку міжнародного права, захист прав людини та миротворчі ініціативи. Водночас дедалі відчутнішим стає прагнення Оттави посилити свій вплив у глобальних інституціях через акцент на «м'якій силі» – культурній дипломатії, підтримці демократії, розвитку та гуманітарній допомозі. Це дає змогу Канаді формувати позитивний міжнародний імідж та компенсувати обмеженість її військових ресурсів у порівнянні з провідними державами.

Другим важливим напрямом є регіональна переорієнтація зовнішньої політики. Якщо у XX столітті основний акцент робився на трансатлантичних зв'язках та відносинах зі США, то сьогодні дедалі більшої ваги набуває Іndo-Тихоокеанський регіон. Прийнята у 2022 році Іndo-Тихоокеанська стратегія Канади стала важливим кроком у бік диверсифікації партнерств, зменшення залежності від американського ринку та розширення економічних і безпекових відносин із країнами Азії. З огляду на перспективу, Канада прагнучиме активніше інтегруватися у регіональні формати, такі як ASEAN, CPTPP та інші торговельні угоди, а також зміцнювати стратегічний діалог із Японією, Південною Кореєю та Австралією.

Важливим елементом залишається співпраця з європейськими партнерами, насамперед у контексті угоди СЕТА з ЄС, а також участь у зміцненні євроатлантичної безпеки. В умовах зростання глобальної нестабільності Канада й надалі підтримуватиме Україну, Балтійські країни та інші держави, які перебувають під загрозою російської агресії. Це не лише демонструє солідарність із союзниками, але й дозволяє Канаді реалізовувати власні стратегічні інтереси у сфері підтримки міжнародного порядку, заснованого на правилах.

Окремої уваги заслуговує екологічний та кліматичний вимір зовнішньої політики. У XXI столітті Канада позиціонує себе як один із світових лідерів у питаннях боротьби зі зміною клімату, розвитку «зеленої» енергетики та охорони Арктики. Арктичний регіон має для Канади не лише екологічне, а й геополітичне

значення: від танення льодовиків та відкриття нових транспортних шляхів до суперництва за природні ресурси. У перспективі саме Арктика може стати ключовим майданчиком конкуренції з Росією та Китаєм, а отже, Канада розвиватиме власну присутність у регіоні через модернізацію військово-морських сил, інвестиції у північну інфраструктуру та посилення співпраці з арктичними державами.

Не менш значущим є напрям цифрової дипломатії та кібербезпеки. Зі зростанням кількості кіберзагроз, гібридних атак і дезінформаційних кампаній Канада розширюватиме свої можливості у сфері захисту інформаційного простору, посилюватиме співпрацю в рамках «П'яти очей» (разом зі США, Великою Британією, Австралією та Новою Зеландією) та розвиватиме власні механізми протидії кіберзлочинності.

Таким чином, перспективи розвитку зовнішньої політики Канади у XXI столітті можна охарактеризувати як поєднання традиційної відданості багатостороннім інститутам із прагненням до регіональної диверсифікації та зміцнення «нових» вимірів міжнародної безпеки. Враховуючи глобальні виклики – від кліматичних змін і технологічної конкуренції до геополітичної турбулентності, – Канада поступово формує образ держави, здатної впливати на міжнародні процеси не стільки силою, скільки комплексним підходом, що поєднує дипломатію, економіку, технології та гуманітарні ініціативи.

Подальший розвиток зовнішньої політики Канади значною мірою залежатиме від внутрішніх чинників – політичної кон'юнктури, економічної стійкості та суспільних очікувань. Канада позиціонує себе як ліберальна демократія, де зовнішньополітичний курс формується у тісному зв'язку з внутрішньою політикою. Це означає, що соціальні запити на захист прав людини, гендерну рівність, підтримку етнокультурного різноманіття та інтеграцію мігрантів проєктуються у міжнародний вимір. Отже, у майбутньому зовнішня політика Канади й надалі поєднуватиме прагматичний економічний інтерес із просуванням ціннісних наративів.

Разом із тим, не слід недооцінювати виклики для міжнародної ролі Канади. Її геополітична вага часто перебуває у тіні Сполучених Штатів, від яких Оттава залежить у питаннях безпеки, торгівлі та технологій. Це створює ризик сприйняття

Канади як «молодшого партнера» у глобальній політиці. Щоб уникнути цього, Оттава прагнучиме активніше демонструвати автономність – через ініціативи у сфері міжнародного розвитку, миротворчості та захисту клімату, а також через посилення відносин із країнами Глобального Півдня. Зокрема, важливим напрямом стане участь Канади у модернізації системи глобального управління, що передбачає реформу Ради Безпеки ООН, нові підходи до світової торгівлі та механізмів кліматичного фінансування.

Варто також звернути увагу на питання енергетичної та продовольчої безпеки, які набули особливого значення після глобальних криз початку XXI століття. Канада володіє значними запасами природних ресурсів, що відкриває перспективи для розширення її ролі на ринках «зеленої» енергетики, критичних мінералів та аграрної продукції. Використання цього потенціалу дозволить країні зміцнити геоекономічні позиції та стати одним із ключових гравців у формуванні нової архітектури міжнародних економічних відносин.

У перспективі важливим стане і розвиток нових форматів стратегічного партнерства. Канада розширюватиме співпрацю не лише у традиційних трансатлантичних та індо-тихоокеанських вимірах, а й з країнами Африки та Латинської Америки. Це дає змогу диверсифікувати ринки, зменшити залежність від США і Китаю та водночас сприяти глобальній стабільності через підтримку сталого розвитку у вразливих регіонах.

Отже, перспективи зовнішньої політики Канади у XXI столітті окреслюються як баланс між прагматизмом і ціннісною орієнтацією, між залежністю від провідних держав і прагненням до стратегічної автономії. Попри обмежені військові ресурси, Канада має потенціал для посилення свого міжнародного впливу завдяки інноваційним економічним стратегіям, активній ролі у багатосторонніх інститутах, захисту глобального кліматичного порядку та здатності виступати посередником у врегулюванні конфліктів. Саме поєднання цих чинників визначатиме зовнішньополітичний курс Канади у наступних десятиліттях.

Перспективи розвитку зовнішньої політики Канади у XXI столітті можна розглядати крізь призму кількох можливих сценаріїв, які формуються залежно від

динаміки міжнародного середовища, внутрішніх ресурсів та стратегічних рішень уряду. Сценарний підхід дозволяє оцінити як оптимістичні траєкторії зростання впливу Канади, так і потенційні ризики послаблення її ролі у глобальних процесах.

1) Оптимістичний сценарій - «Стратегічна автономія й глобальне лідерство через м'яку силу» має наступні ключові припущення і драйвери:

- світова торгівля зростає, а багатосторонні інститути відновлюють свою ефективність; глобальна конкуренція між великими державами залишається керованою (не ескалує до масштабних військових конфліктів);

- Канада успішно реалізує довгострокові інвестиції в дипломатичну мережу (Індо-Тихоокеанська стратегія), «зелену» економіку й цифрову інфраструктуру; громадська підтримка активної зовнішньої політики зберігається.

2) Базовий сценарій - «Поступова адаптація та баланс інтересів»:

- геополітична конкуренція (США–КНР–Росія) зберігається, але не перетворюється на всеосяжний конфлікт; глобальні інститути працюють фрагментарно;

- канадський уряд проводить помірковану, але цілеспрямовану зовнішню політику: поєднання трансатлантичних зв'язків із посиленою роботою в Індо-Тихоокеанському регіоні та Арктиці. Державні ресурси зростають, але обмежено.

3) Кризовий сценарій - «Втрата впливу через геополітичне загострення та внутрішній ерозіон»

- ескалація міждержавних конфліктів (наприклад, загострення у Європі або в Індо-Тихоокеанському регіоні), різкі торговельні війни або глобальна технологічна поляризація;

- внутрішній політичний розкол в Канаді, економічний спад або значне скорочення бюджетів на зовнішню політику та міжнародну допомогу.

В оптимістичному сценарії Канада зберігає й поступово посилює статус одного з лідерів серед середніх держав завдяки ефективному поєднанню дипломатичних, економічних та інноваційних ресурсів. У разі стабілізації міжнародного середовища та відновлення дієвості багатосторонніх інститутів Оттава здатна реалізувати комплексну стратегію, яка передбачає активізацію присутності в Індо-

Тихоокеанському регіоні, диверсифікацію торговельних партнерств, інвестиції у критичні мінерали та «зелені» технології. Посилена участь у глобальних кліматичних ініціативах, лідерство у сфері «зеленої» енергетики та активна робота в Арктиці дозволяють Канаді не лише закріпити свою економічну нішу, а й сформувати нові інструменти міжнародного впливу. У такій перспективі зовнішня політика країни характеризується поступовим відходом від надмірної залежності від США, водночас зберігаючи союзницькі зобов'язання у сфері безпеки, а також розвитком власної «м'якої сили» через підтримку прав людини, демократії та гуманітарних програм.

Більш імовірним видається базовий сценарій, який передбачає зважену адаптацію Канади до умов посиленої глобальної конкуренції та поступових змін у світовому порядку. За такого розвитку подій міжнародна система залишається фрагментованою: суперництво між США, Китаєм і Росією триває, але не перетворюється на всеосяжний конфлікт. Канада зберігає стабільність своєї зовнішньої політики, роблячи акцент на зміцненні трансатлантичних відносин та поступовій інтеграції в Іndo-Тихоокеанський регіон, без суттєвого збільшення військових витрат. Пріоритетом стає економічна диверсифікація, розширення співпраці у сфері цифрової безпеки та активна робота в рамках розвідувальних альянсів. Водночас зусилля у кліматичній політиці та в Арктиці залишаються важливими, але обмежені бюджетними рамками та внутрішніми політичними компромісами. У цьому сценарії Канада зберігає статус надійного партнера, проте її глобальний вплив розвивається еволюційно, без різких проривів.

Найбільш несприятливим є кризовий сценарій, який може реалізуватися у випадку глобального загострення геополітичних суперечностей, масштабних торговельних війн або внутрішньополітичної нестабільності. За таких умов ресурси Канади різко обмежуються, що змушує уряд зосередитися на національній обороні та захисті внутрішньої економіки, відмовившись від масштабних міжнародних ініціатив. Це призводить до скорочення дипломатичної мережі, втрати впливу у глобальних інститутах і поступового зниження ролі країни як провідника «м'якої сили». Втрата позицій на міжнародних ринках, зменшення експортних можливостей і послаблення кліматичного лідерства роблять Канаду більш залежною від рішень

інших центрів сили, зокрема США, та знижують її можливості у просуванні власних стратегічних інтересів.

Загалом, сценарний аналіз засвідчує, що майбутнє зовнішньої політики Канади до 2050 року значною мірою визначатиметься балансом між внутрішньою політичною стабільністю та здатністю адаптуватися до зовнішніх викликів. Найбільш перспективною траєкторією є рух у напрямку оптимістичного сценарію, однак для цього необхідні послідовні інвестиції у дипломатичну мережу, розвиток «зеленої» економіки, цифрову безпеку та арктичні проекти, а також тісна співпраця з партнерами у багатосторонніх форматах. Саме таке поєднання прагматизму та стратегічного бачення здатне забезпечити Канаді зростання міжнародного впливу й посилення ролі у формуванні нового глобального порядку.

Висновки до 3 розділу

Канада у 2025 році опинилася в ситуації, коли економічні перспективи поєднують у собі як позитивні сигнали з боку міжнародних інституцій, так і значні внутрішні та зовнішні ризики. Оптимістичні прогнози МВФ свідчать про лідерські позиції Канади серед країн G7 за темпами зростання, що підкреслює відносну стійкість її економічної системи. Водночас, песимістичні оцінки національних фінансових структур акцентують на ризиках рецесії, пов'язаних із торговельними конфліктами зі США, підвищенням тарифів, падінням експорту та зростанням безробіття. Це демонструє суперечливий характер впливу глобалізації: вона одночасно створює нові можливості для економічного розвитку і формує додаткові виклики, що підривають соціальну стабільність і вимагають стратегічних рішень.

Важливим елементом адаптації до цих умов стала трансформація імміграційної політики Канади на 2025–2027 роки. Відхід від моделі «економічного зростання будь-якою ціною» на користь контрольованого та збалансованого підходу відображає прагнення уряду поєднати потреби економіки з обмеженнями внутрішньої соціальної інфраструктури та ризиками міжнародної безпеки. Зменшення рівня прийому іммігрантів, введення обмежень для тимчасових резидентів та акцент на економічній імміграції демонструють спробу Канади зберегти відкритість у глобалізованому світі,

але водночас підвищити керованість цих процесів. У результаті Канада формує нову модель розвитку, що ґрунтується на поєднанні економічної стійкості, соціальної стабільності та стратегічної безпеки, роблячи її більш готовою до викликів глобалізації.

Узагальнюючи проведений аналіз, можна стверджувати, що зовнішня політика Канади у XXI столітті розвиватиметься у багатовекторному форматі, де поєднуються прагматичні економічні інтереси, стратегічна орієнтація на союз зі США та пошук нових можливостей у Індо-Тихоокеанському регіоні й Арктиці. Важливою рисою канадського підходу є акцент на «м'якій силі», багатосторонній дипломатії та ціннісних наративах, що дозволяє компенсувати відносно обмежені військові ресурси й одночасно підвищувати міжнародний авторитет держави. Канада прагне диверсифікувати свої зовнішні зв'язки, інвестуючи у «зелену» енергетику, критичні мінерали, цифрову безпеку та інститути глобального врядування, що створює основу для поступового зростання її ролі у світі.

Сценарний підхід демонструє, що траєкторія розвитку канадської зовнішньої політики значною мірою залежатиме від поєднання внутрішньої політичної стабільності та характеру міжнародних викликів. Оптимістичний сценарій передбачає зміцнення позицій Канади як лідера серед середніх держав і глобального актора «м'якої сили», тоді як базовий сценарій зосереджується на адаптації й балансуванні між різними центрами сили. Кризовий сценарій, пов'язаний із внутрішніми та зовнішніми потрясіннями, несе загрозу втрати міжнародного впливу та зростання залежності від США. Отже, майбутнє Канади у світовій політиці визначатиметься її здатністю поєднувати ціннісні орієнтири з прагматичними рішеннями, підтримувати гнучкість та інноваційність, аби залишатися активним і впливовим гравцем у трансформованому глобальному порядку.

ВИСНОВКИ

Зовнішня політика є невід’ємною складовою загальної політики держави, яка інтегрує внутрішні пріоритети з міжнародними зобов’язаннями та спрямована на захист національних інтересів, забезпечення безпеки, економічного розвитку та формування позитивного іміджу країни у світовому співтоваристві. Поняття «зовнішня політика» має багатовимірний і комплексний характер, оскільки включає систему стратегій, інтересів та практичних заходів держави, адаптованих до динаміки міжнародних відносин і глобальних викликів. Основні напрями зовнішньої політики – політико-дипломатичний, економічний, безпековий, культурно-гуманітарний і глобалістичний – забезпечують цілісність і багаторівневість реалізації національних інтересів, а також сприяють інтеграції країни у світові процеси.

Важливим елементом виступають зовнішньополітичні інтереси та цілі, які формуються під впливом внутрішніх і зовнішніх чинників та реалізуються через комплекс стратегій і практичних дій, включаючи дипломатичні, економічні та безпекові інструменти. Дослідження зовнішньої політики спирається на широку джерельну та наукову базу, що дозволяє враховувати історичні, теоретичні та практичні аспекти її функціонування, а також забезпечує можливість розробки ефективних зовнішньополітичних стратегій. Аналіз праць провідних дослідників (М. Мальського, Й. Франкела, Г. Аллісона, Г. Кіссінджера та інших) свідчить про необхідність міждисциплінарного підходу до вивчення цього явища, який поєднує теорію і практику та створює умови для адекватного реагування на виклики сучасного міжнародного середовища.

Методологічна база дослідження зовнішньої політики є ключовою для здійснення її науково обґрунтованого аналізу. Використання системного, інституціонального, порівняльного та міждисциплінарного підходів дозволяє виявити взаємозв’язки між внутрішніми й зовнішніми процесами, оцінити ефективність державних рішень та передбачати траєкторії розвитку міжнародних стратегій. Важливим аспектом виступає діяльність державних органів та інститутів, які безпосередньо забезпечують реалізацію зовнішньополітичних рішень,

представляють державу на міжнародній арені та гарантують виконання міжнародних зобов'язань.

Сучасні міжнародні відносини вирізняються високою динамікою та складною багаторівневою структурою, що включає держави, міжнародні організації, транснаціональні корпорації та недержавні актори. Це ускладнює управління зовнішньополітичними процесами і вимагає постійного оновлення стратегій, а також врахування нових типів викликів: економічних, військових, екологічних, кіберзагроз, тероризму та асиметричних конфліктів. З огляду на це, зовнішня політика виступає інструментом підтримки стабільності, розвитку та міжнародного авторитету держави у глобалізованому світі, а її ефективність визначається науково обґрунтованим підходом до прийняття рішень та поєднанням внутрішніх і зовнішніх чинників.

Аналіз еволюції зовнішньої політики Канади демонструє перехід від колоніальної залежності до становлення як самостійного й впливового актора міжнародних відносин. Її стратегія спирається на партнерство зі США, активну участь у багатосторонніх організаціях та збереження статусу миротворця й «нормативної сили». Сучасна дипломатія Канади характеризується прагматизмом в економіці, активністю в гуманітарних ініціативах та готовністю до посередництва у врегулюванні конфліктів, що дозволяє поєднувати автономність із союзницькими зобов'язаннями. Векторні пріоритети включають стратегічне партнерство зі США, захист суверенітету в Арктиці, розширення присутності в Азійсько-Тихоокеанському регіоні та розвиток співпраці з Європейським Союзом. Активна участь у НАТО та миротворчих ініціативах ООН посилює її міжнародний авторитет і формує образ надійного союзника.

Особливу роль відіграє український напрям, який після 2014 року набув стратегічного значення. Канада виступає одним із ключових союзників Києва, поєднуючи військову, політичну, економічну, гуманітарну та освітню допомогу з активною санкційною політикою проти Росії. Це зумовлено як стратегічними інтересами Канади у сфері євроатлантичної безпеки, так і впливом української діаспори, що робить даний напрям одним із найбільш стабільних і послідовних у канадській зовнішній політиці. Сучасна політика Оттави щодо України демонструє

прагнення не лише допомагати, а й формувати довгострокове партнерство, засноване на спільних цінностях та демократичних орієнтирах.

Поряд із зовнішньополітичними викликами Канада стикається з впливом глобалізації на економіку та суспільство. Попри позитивні прогнози МВФ щодо темпів зростання, зберігаються ризики рецесії через торговельні конфлікти, падіння експорту та зростання безробіття. Відповіддю на ці виклики стала трансформація імміграційної політики у 2025–2027 роках: акцент на контрольованому прийомі мігрантів, перевага економічній імміграції та врахування обмежень внутрішньої соціальної інфраструктури. Таким чином, Канада формує модель розвитку, яка поєднує економічну стійкість, соціальну стабільність і стратегічну безпеку.

Узагальнюючи результати дослідження, можна стверджувати, що зовнішня політика Канади у XXI столітті розвиватиметься у форматі багатовекторності, поєднуючи прагматичні економічні інтереси зі стратегічним союзом із США та поступовим розширенням ролі в Індо-Тихоокеанському регіоні й Арктиці. Її ключова особливість – ставка на «м'яку силу», багатосторонність і ціннісні наративи, що дозволяє компенсувати обмеженість військових ресурсів і водночас зміцнювати міжнародний авторитет. Канада прагне диверсифікувати зовнішні зв'язки, розвивати «зелену» енергетику, цифрову безпеку та співпрацю в глобальному врядуванні, що створює передумови для поступового посилення її впливу.

Подальший розвиток залежатиме від здатності Канади поєднувати ціннісні орієнтири з прагматичними рішеннями, зберігати політичну стабільність і реагувати на динамічні міжнародні виклики. Оптимістичний сценарій передбачає зміцнення позицій як глобального актора «м'якої сили», базовий – балансування між різними центрами сили, тоді як кризовий загрожує звуженням міжнародної ролі та зростанням залежності від США. У будь-якому випадку, гнучкість, інноваційність і стратегічна послідовність залишатимуться основними передумовами ефективної реалізації канадської зовнішньої політики у XXI столітті.

Водночас важливим практичним завданням для Оттави є вдосконалення інституційної спроможності зовнішньополітичних структур, розвиток механізмів стратегічного прогнозування та підвищення ефективності дипломатичної служби.

Реалізація цих заходів дозволить Канаді своєчасно реагувати на нові глобальні виклики, зміцнити власні позиції у ключових міжнародних організаціях та забезпечити довгострокову сталість зовнішньополітичного курсу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Войтович П. П. Зовнішня політика як форма прояву державної волі: Правові новели. 2019. № 7. С. 152–157.
2. Українська дипломатична енциклопедія / редкол.: Л. В. Губерський та ін. Київ : Знання України, 2004. Т. 2. 812 с.
3. Мальський М. М., Мацяях В. В. Теорія міжнародних відносин : навч. посіб. Львів, 2007. 296 с.
4. Ващенко В. В. Поняття зовнішньої політики держави. URL: https://web.posibnyky.vntu.edu.ua/fmib/13vashenko_politologiya_dlya_vchitelya/203..htm
5. Міщук С. В. Генрі Кіссінджер і зовнішня політика США (1968–1974 рр.) // Матеріали IV Волинської міжнародної історико-краєзнавчої конференції. Житомир, 2011. С. 190–197.
6. Гриценко А. А. Зовнішньополітична стратегія як результат стратегічного зовнішньополітичного планування // Theory and History of Politics : збірник тез та доповідей Міжнародної наукової конференції. Рига, 2022. С. 48–52.
7. Войтович П. П. Зовнішня політика як форма прояву державної волі: Правові новели. 2019. № 7. С. 152–157.
8. Wallace W. Foreign policy and national identity in the United Kingdom. International Affairs. 1991. Vol. 67, № 1. P. 65–80.
9. Запорізький національний університет. URL: <https://moodle.znu.edu.ua/enrol/index.php?id=8117>
10. Аллісон Грехам Тіллетт. https://vue.gov.ua/Аллісон_Грехам_Тіллетт
11. Дурман О. Л. Аналіз деяких механізмів державного управління для формування зовнішньої політики. Науковий вісник: державне управління : журнал. 2020. № 3(5). С. 87–100. URL: <https://nvdu.undicz.org.ua/index.php/nvdu/article/view/97>
12. Дурман О. Л. Аналіз деяких механізмів державного управління для формування зовнішньої політики. Науковий вісник: державне управління. 2020. № 3(5). С. 87–100. URL: <https://nvdu.undicz.org.ua/index.php/nvdu/article/view/97>

13. Култаєва М. Німецька політична думка у пошуках методологічного оновлення. Філософська думка. № 5. Київ : НАН України, 2008. 37 с.
14. Малиновська Н. Актуальні проблеми та різновиди методологічної бази в дослідженні міжнародних відносин. *Evropský politický a právní diskurz*. 2014. Sv. 1. Vyd. 6. С. 201–214. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evrpol_2014_1_6_19
15. Чорний О. В. Економічна наука і міжнародні відносини: міждисциплінарний характер проблематики. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство». 2019. Вип. 23(2). С. 127–130. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2019_23%282%29_26
16. Ревенко А. В. Міжнародна економічна система: тенденції і виклики сучасності. Схід. 2018. № 2(154). С. 38–47.
17. Міжнародні відносини та зовнішня політика держави: сутність, види, принципи та суб'єкти. URL: <http://politics.ellib.org.ua/pages-8473.html>
18. Манжола В. А., Коппель О. А., Капітоненко М. Г., Каменецький М. С., Суботін А. А. Міжнародні системи і глобальний розвиток. Київ : Нац. ун-т ім. Т. Шевченка, 2008. 188 с.
19. Гридасова Г. Спектр взаємин міжнародних організацій з транснаціональними корпораціями як новим актором міжнародних відносин. *Evropský politický a právní diskurz*. 2015. Sv. 2. Vyd. 2. С. 23–27. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evrpol_2015_2_2_5
20. Сорос Дж. Відкрите суспільство. Реформування глобального капіталізму. Київ : Фоліо. 2018. 368 с.
21. Хвостіков А. І. Розробка когнітивної схеми сутності міжнародних торговельно-економічних відносин. Економічний простір. 2019. № 152. С. 56–65. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecpros_2019_152_7
22. Марина А. С. Міжнародний валютний фонд і Україна: історія співробітництва та сучасний стан відносин. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство».

господарство». 2016. Вип. 8(2). С. 12–15. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2016_8%282%29_5

23. Баула О. В. Глобалізований тероризм як унікальне явище системи сучасних міжнародних політичних та економічних відносин. Економічні науки. Серія «Економічна теорія та економічна історія». 2018. Вип. 15. С. 22–31. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnet_2018_15_5

24. Панфілов О. Ю. Фактор воєнної сили у сучасних міжнародних відносинах. Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». Серія «Філософія, філософія права, політологія, соціологія». 2020. № 4. С. 112–126. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnyua_2020_4_10

25. John Kirton J. Canadian Foreign Policy in a Changing World. 2006. 255 p.

26. Brian Bow, Andrea Lane. Canadian Foreign Policy. Reflections on a Field in Transition. 2021. URL: https://www.ubcpres.ca/asset/56495/1/9780774863490_excerpt.pdf.

27. Kim Richard Nossal, Stéphane Roussel and Stéphane Paquin. International Policy and Politics in Canada. 2010. Toronto: Pearson Education. 144 p.

28. Schmitz, Gerald. Parliament and Canadian Foreign Policy: Between Paradox and Potential. Bratt and Kukucha. 2015. P. 224-238.

29. Truth and Reconciliation Commission of Canada. (2012). Calls to Action. URL: https://publications.gc.ca/collections/collection_2015/trc/IR4-8-2015-eng.pdf

30. Черченко І. Л. Конституційно-правовий механізм зовнішніх відносин Канади: Дис... канд. юрид. наук: 12.00.02 / НАН України; Інститут держави і права ім. В.М. Корецького. К., 2004. 175 с

31. Судак. І. І. Особливості формування та реалізації зовнішньополітичного курсу Канадської Федерації. Проблеми міжнародних відносин: [зб. наук. праць/ наук. ред. Некряч А. та ін.]. – К.: КиМУ, 2004. – С. 296 – 308.

32. A Dialogue of Foreign Policy: Report to Canadians. Department of Foreign Affairs and International Trade. – Canada: McGraw-Hill Ryerson Limited, 2003

33. Газін В.П. Новітня історія країн Європи та Америки 1945-2002 роки: навчальний посібник. К. : Либідь, 2004. 624 с

34. Осташ Н. І. Канадсько-американські відносини у сферах безпеки та оборони. К.: Ін-т міжнар. відносин Київського нац. ун-ту ім. Т. Шевченка. UR:: http://nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/VKPI_soc/2009_4/Ostash.pdf
35. Northern Foreign Policy // Foreign Affairs and International Trade Canada. URL: http://www.international.gc.ca/polar-polaire/ndfp-vnpe1.aspx?lang=en&menu_id=23&menu=R
36. Бочар І. В. Арктична політика Канади. Соціальна мережа науковців. – К.: Київський нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, Інститут міжнародних відносин, 2009. URL: <http://old.pinchukfund.org/storage/students/works/2009/539.doc>
37. Євроінтеграція Канади: як Трамп «змусив» Оттаву поглиблювати відносини з ЄС URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2025/06/13/7213675/>
38. Government of Canada. Available at: <https://www.canada.ca/en.html>
39. Segal H., FitzGerald A. Canada and the UK: A Long and Enduring Partnership. Available at: <https://rusi.org/explore-our-research/publications/commentary/canada-and-uk-long-and-enduring-partnership>
40. The World Factbook. Available at: <https://www.cia.gov/>
41. Granatstein J. I. Canada and peacekeeping. Available at: <https://www.thecanadianencyclopedia.ca/en/article/peacekeeping>
42. Canada and NATO. Available at https://www.nato.int/cps/en/natohq/declassified_161511.htm%3FselectedLocale=en
43. Canada and The North Atlantic Treaty Organization. Available at: <https://www.veterans.gc.ca/eng/remembrance/wars-and-conflicts/caf-operations/nato>
44. Canada in Mexico. Security. Available at: <https://canadainmexico.com/canada-mexico-relationship/security/>
45. Global Affairs Canada. Departmental Plan 2022-23. Available at: <https://www.international.gc.ca/transparency-transparence/departamental-plan-ministeriel/2022-2023.aspx?lang=eng>
46. Statistics Canada. Available at: <https://www.statcan.gc.ca/en/start>

47. Bilateral relations. Government of Canada: Canada-Ukraine relations. 2023. October 24. URL: <https://www.international.gc.ca/countrypays/ukraine/relations.aspx?lang=eng>
48. Ukrainian Canadian Congress Represents the Ukrainian Canadian community before the people and Government of Canada. Ukrainian Canadian Congress. 2023. October 30. URL: <https://www.ucc.ca/>
49. Canadian Sanctions Related to Russia. Government of Canada. 2023. October 30. URL: <https://surl.li/egzjzl>
50. Canada extends and expands military and other support for the security of Ukraine. Government of Canada. 2023. October 28. URL: <https://surl.li/rrwjap>
51. Negotiations launched for Canada – Ukraine bilateral security commitments. Government of Canada. 2023. November 14. URL: <https://surli.cc/odekuz>
52. Canada reaffirms our unwavering support for Ukraine for as long as it takes. 2023. October 24. URL: <https://surl.li/lhnxwj>
53. Canada-Ukraine Free Trade Agreement. 2023. November 10. URL: <https://surl.li/gnmixd>
54. Modernized Canada-Ukraine Free Trade Agreement explained. Government of Canada. 2023. November 10. URL: <https://surl.li/ybnjzk>
55. Canada's humanitarian assistance for Ukraine. 2023. November 11. URL: <https://surl.li/ybnjzk>
56. Canada's engagement in Ukraine, Government of Canada. URL: <https://www.international.gc.ca/world-monde/countrypays/ukraine/relations.aspx?lang=eng>
57. Макар В. Канадсько-українські міждержавні стосунки, URL: https://umanitoba.ca/faculties/arts/departments/ukrainian_canadian_studies/media/MaterialsCongress.pdf
58. Poradniuk T. ADAstra, Recommendations for foreign policy of Ukraine: Canada, URL: <https://adastra.org.ua/special-project/ua-canada>
59. Сірук М. Збройні сили України демонструють стійкість солдатів і бажання захищати країну. І це неймовірно. День. URL:

<https://day.kyiv.ua/uk/article/den-planety/pro-osoblyvistviyskovogo-partnerstva-zkanadoyu>

60. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 30 грудня 2021 року «Про Стратегію забезпечення державної безпеки». Указ Президента України № 56/2022 від 16 лютого 2022 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#Text>

61. Макар В. Канадсько-українські міждержавні стосунки. Україна – Канада. Матеріали I Міжнародного науково-практичного конгресу з канадознавства. Луцьк: Вежа-Друк. 2018. С. 13–15

62. Бессонова М. Пріоритети сучасних канадсько-українських відносин. Україна–Канада. Матеріали I Міжнародного науково-практичного конгресу з канадознавства (21–21 черв. 2018 р., м. Луцьк, Україна). Луцьк: Вежа-Друк, 2018. С. 16–18

63. Богданова Ж. Україно-канадські зв'язки у сучасній системі міжнародних відносин. Освіта і наука. 2021. № 1. URL: <https://ejournals.npu.edu.ua/index.php/on/article/view/223/208>

64. Стратегія воєнної безпеки України. Воєнна безпека – всеохоплююча оборона. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/121/2021#Text>

65. Canada's engagement in Ukraine. Government of Canada, 2021–02–16. URL: <https://www.international.gc.ca/world-monde/countrypays/ukraine/relations.aspx?lang=eng>

66. Кравченко В., Давимука О. Пріоритети оборонної політики Канади та українсько-канадське військово-технічне співробітництво. Стратегічні пріоритети. 2017. № 4. С. 160–168.

67. Статкевич М. Україна-Канада: основи безпекового партнерства. Вісник Прикарпатського університету. Політологія. 2020. № 14. С. 232–239

68. Hyndman J. The Russian invasion of Ukraine and humanitarian nationalism in Canada. Canadian Foreign Policy Journal. 2023. URL: <https://10.1080/11926422.2023.2219786>

69. Canadian donations and military support to Ukraine. URL: <https://www.canada.ca/en/departmentnational-defence/campaigns/canadianmilitary-supportto-ukraine.html>
70. Joint Declaration by Ukraine and Canada. 10 June 2023. URL: <https://www.president.gov.ua/en/news/spilna-deklaraciya-ukrayini-ta-kanadi83513>
71. Tunney C. Canada quietly extended its cyber defence umbrella to Ukraine, Latvia after Russian invasion. CBC News. 2023. Jun 29. URL: <https://www.cbc.ca/news/politics/defence-cyberukraine-latvia-canada-1.6892420>
72. Joint press release on Canada-EU. 7 March 2023. URL: Brussels https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_23_1486
73. У 2025 році Канада стане країною з найшвидшою економікою серед країн G7 за прогнозами МВФ. URL: https://immigratecan.ca/uk/all-about-canada/news/imf_predicts_that_canada_will_be_the_fastest_growing_economy_among_g_7_countries_in_2025/
74. 2025-й: рік уповільнення економіки чи початок рецесії в Канаді? URL: https://ukrnews.ca/2025-y-rik-upovilnennia-ekonomiky-chy-pochatok-retsesii-v-kanadi/#google_vignette
75. Новий імміграційний план Канади: Що потрібно знати про цілі на 2025-2027 роки. URL: <https://www.titanlaw.ca/uk/%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%B9-%D1%96%D0%BC%D0%BC%D1%96%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B8%D0%B9-%D0%BF%D0%BB%D0%B0%D0%BD-%D0%BA%D0%B0%D0%BD%D0%B0%D0%B4%D0%B8-%D1%89%D0%BE-%D0%BF%D0%BE-2/>